ТРЫМАЙСЯ ПРАЎДЫ!

АБАЖУР

ГА «БЕЛАРУСКАЯ АСАЦЫЯЦЫЯ ЖУРНАЛІСТАЎ»
THE BELARUSIAN ASSOCIATION OF JOURNALISTS

№ 2 (123) 2018

Анатоль Санаценка:

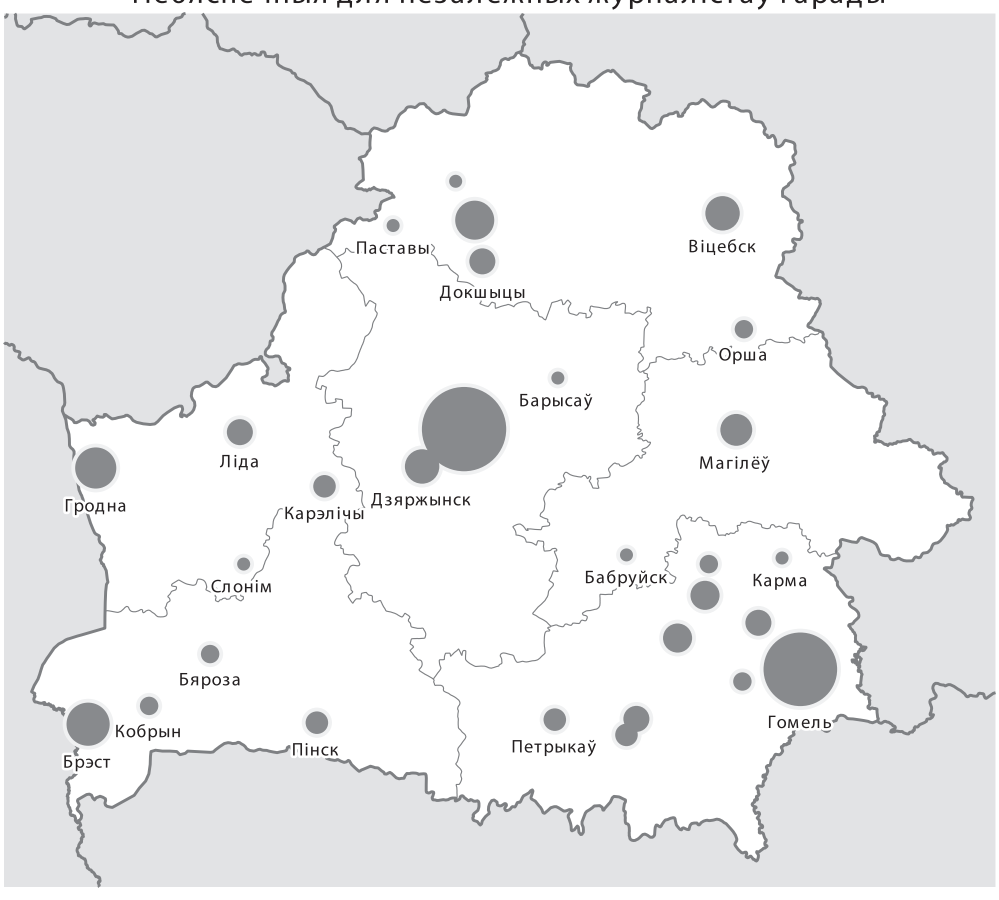
«Сучасны журналіст мусіць не толькі аператыўна напісаць добры тэкст, але і зрабіць фотарэпартаж з месца падзеі, зняць відэа. Усё гэта стварае новыя выклікі»

Штрафы журналістам паводле артыкула 22.9

Колькасць штрафаў за кожны месяц з 2014 года

Небяспечныя для незалежных журналістаў гарады

Крыніцы: «Беларуская асацыяцыя журналістаў», «Рэпарцёры без межаў»

«Падчас падарожжа па рацэ мы з Алегам навучыліся грэсці задам наперад і ўваходзіць у паварот па ўнутраным радыусе. А таксама адпрацавалі некалькі складаных манёўраў – байдарачны дрыфт і вытанчанае слізгаценне ўздоўж кустоў».

Нягледзячы на тое, што спробы незаконна абмежаваць доступ журналістаў да інфармацыі сустракаюцца ў сучасных беларускіх рэаліях практычна паўсюдна, далёка не заўсёды да іх прыцягваецца ўвага грамадскасці.

«Вось пакуль мы гэтай цяжкай дарогай, якую выбралі самі, не пройдзем, мой раман, гісторыі, што ў ім распавядаюцца, на жаль, будуць заставацца актуальнымі».

ТРЫМАЙСЯ ПРАЎДЫ!

АБАЖУР

№ 2 (123) 2018

Выдавец: ГА «Беларуская асацыяцыя журналістаў»
Перыядычнасць: 1 раз у 3 месяцы
Выдаецца са снежня 2000 г.

Галоўны рэдактар
Уладзімір Барысавіч Дзюба

На вокладках скарыстаныя фота В. Масаловіча і А. Зянкова.

Выданне зарэгістравана ў Міністэрстве інфармацыі Рэспублікі Беларусь, рэгістрацыйны № 833 ад 04.12.2009.
Падпісана да друку 16.07.2018.
Дата выхаду 30.07.2018.
Фармат 60х84/8.
Папера афсетная.
Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 8,0
Наклад 300 асобнікаў.
Замова № .
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/142 ад 09.01.2014, № 2/34 ад 23.12.2013.
Распаўсюджваецца бясплатна.

Адрас рэдакцыі:
220004, г. Мінск,
вул. Кальварыйская, 16-265.
Тэл.: (029) 126-70-98
E-mail: abajur@baj.by,
baj@baj.by
Сайт: www.baj.by

Друкарня ТАА «МЕДЫСОНТ»
ЛП № 02330/0552782
ад 01.10.2010 г.
Адрас: 220004, г. Мінск, вул. Ціміразева, 9.
Тэл.: (017) 203-74-10,
(017) 203-53-41,
(029) 623-74-10
www.medisont.by

Изменения в пределах КЛЕТКИ

Свершилось то, чего профессиональное журналистское сообщество ожидало с тревогой и… тайной надеждой. 29 июня 2018 года Совет Республики Палаты представителей одобрил изменения и дополнения в Закон «О средствах массовой информации». Законопроект был подготовлен Советом Министров Республики Беларусь.

Олег АГЕЕВ, юрист

Обсуждение и принятие

В 2017–2018 годах Белорусская ассоциация журналистов несколько раз обращалась в Министерство информации с просьбой рассказать, какие изменения готовятся в медиазаконодательстве. Нам или вовсе не отвечали, или сообщали, что изменения не планируются.

Но в первых числах апреля Белорусская ассоциация журналистов получила из Палаты представителей Национального собрания проект Закона Республики Беларусь «О внесении изменений и дополнений в некоторые законы Республики Беларусь». Большая часть поправок касалась именно Закона «О средствах массовой информации».

Мы подготовили замечания и предложения к этому документу и направили в Постоянную комиссию по правам человека, национальным отношениям и средствам массовой информации Палаты представителей. ОО «БАЖ» предлагал коренным образом пересмотреть регулирование деятельности интернет-ресурсов. В числе прочего мы рекомендовали провести общую экспертизу и общественное обсуждение предлагаемых и существующих оснований для привлечения СМИ к ответственности. Кроме того, совместно с депутатом Анной Канопацкой от ее имени были подготовлены предложения о внесении изменений в законопроект, которые она зарегистрировала надлежащим образом.

Несмотря на это 19 апреля Палата представителей приняла в первом чтении проект закона в авторской редакции, то есть никакие предложения по его изменению учтены не были.

В начале мая в Минске состоялась встреча рабочей группы Постоянной комиссии Палаты

представителей по правам человека, национальным отношениям и СМИ по доработке ко второму чтению проекта изменений законодательства о средствах массовой информации. Представитель БАЖ также участвовал в этом обсуждении.

14 июня 2018 года поправки были приняты во втором чтении в несколько измененной редакции, а уже 29 июня Советом Республики Палаты представителей законопроект был одобрен.

Осталось без изменений

Ограничение доступа к интернет-ресурсам по-прежнему будет осуществляться во внесудебном порядке. Министерство информации может по очень большому списку оснований заблокировать любой сайт.

Работа журналистов-фрилансеров остается вне четкого регулирования законодательством.

Отсутствие аккредитации все так же может использоваться как предлог для недопуска журналиста на мероприятие. По-прежнему не предусмотрено обжалование решения об отказе в аккредитации.

Деятельность журналистов иностранных СМИ без аккредитации в нашей стране по-прежнему запрещается.

Сохраняется разрешительный порядок регистрации всех видов СМИ.

Что поменяется

Законопроект допускает добровольную регистрацию интернет-ресурсов в качестве СМИ (для них вводится термин «сетевые издания»). Они и их сотрудники получат (в несколько урезанном виде) права традиционных СМИ.

Регистрация интернет-ресурсов в качестве СМИ (сетевых изданий) будет проходить в общем для традиционных СМИ порядке. Вместо того чтобы упростить этот порядок или вообще ликвидировать регистрацию печатных СМИ, эту же процедуру будут применять и к сетевым ресурсам. С учетом существующих положений редакцией сможет быть только юридическое лицо, которое располагается в помещениях нежилого фонда, а редактором — гражданин Республики Беларусь с пятилетним стажем работы на руководящих должностях в СМИ и т. д.

В случае непрохождения регистрации в качестве сетевых изданий остальные интернет-ресурсы не будут считаться СМИ и их сотрудники не будут иметь статуса журналиста.

Однако в части обязанностей и ответственности Закон о СМИ планируется распространить как на зарегистрированные «сетевые издания», так и на онлайн-ресурсы, не имеющие такой регистрации.

Прописывается возможность возобновления доступа к интернет-ресурсам, попавшим в «черный список», но только путем обращения в Министерство информации.

В законе будет предусмотрена возможность для обращения в суд с жалобами и на ограничение доступа к сайтам, и на отказ в возобновлении доступа.

Вводится обязательная идентификация лиц, размещающих материалы или комментарии на форумах, в интернет-ресурсах (не только в сетевых изданиях). У Мининформа появится право запрашивать у владельца интернет-ресурсов, поставщика интернет-услуг сведения, необходимые для анализа информации, размещенной на интернет-ресурсе, а также данные, идентифицирующие его владельца.

Фактически предусматривается обязательная модерация интернет-ресурсов (поскольку в случае несоблюдения крайне расплывчатых, не сформулированных четко ограничений возможно применение санкций вплоть до блокировки сайтов).

Закон также запретит распространение продукции иностранных СМИ в Беларуси без наличия разрешения, а редакции телеканалов должны будут обеспечить в еженедельном объеме вещания объем телепередач белорусского (национального) производства не менее 30 процентов.

Что в итоге

Все вышеперечисленное красноречиво свидетельствует, что государство усиливает контроль за интернетом.

Никаких либеральных изменений не происходит. Свобода выражения мнения и право на доступ и распространение информации остаются в условиях жестоких, непропорциональных ограничений. Более того, существовавшие ранее проблемные аспекты в правовом регулировании деятельности СМИ не только сохраняются, но и распространяются на онлайн-ресурсы.

Будзем працаваць! За намі праўда!

Зміцер ЛУПАЧ, Глыбокае

Праца журналіста-фрылансера ў рэгіёнах больш складаная, чым у сталіцы. Асабліва калі ты жывеш у невялікім горадзе і працуеш на незалежныя сродкі масавай інфармацыіі.

Шмат хто са знаёмых кажа мне, што трэба працаваць асцярожней. А як можна асцярожна працаваць, калі ў цябе на плячы камера, а ў руках мікрафон? Таму і даводзіцца раз на месяц, а то і часцей трапляць у беларускія суды, якія прысуджаюць журналістам вялікія штрафы.

Яшчэ мне раяць знайсці іншую працу. Але што можна знайсці ў невялікім горадзе, дзе ўсе ўсіх ведаюць і дзе ёсць непублічны загад не браць на працу таго ці іншага «засвечанага» чалавека.

Надзею знайсці нармалёвую працу ў дзяржаўных органах я пакінуў яшчэ дзесяць гадоў таму. У 1992 годзе я з чырвоным дыпломам скончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію па спецыяльнасці «аграхімія і глебазнаўства», пасля адпрацаваў чатыры гады брыгадзірам паляводчай брыгады. Удзельнічаў у працы выбарчых камісій якраз пры выбарах першага (і пакуль адзінага) кіраўніка краіны, а таксама пры правядзенні рэферэндумаў 1995 і 1996 гадоў. Падчас правядзення апошняга кіраўнік калгаса прымусіў мяне браць аўтобус і везці людзей на датэрміновае галасаванне. Калі ж я адмовіўся, мяне прыстрашылі адказнасцю па месцы працы. Я мусіў тады падпарадкавацца, але з працы потым звольніўся па ўласнаму жаданню.

Жылі мы тады з сям'ёй з прысядзібнага ўчастка, з'ездзіў я таксама некалькі разоў на працу ў Польшчу, дзе агулам адпрацаваў больш за паўгода як электрык і будаўнік. Потым было некалькі спробаў уладкавацца на працу дома, у Беларусі. Мне то казалі, што няма месцаў, то абяцалі патэлефанаваць. Вядома ж, ніхто потым не званіў. Нават вартаўніком на свінакомплекс тагачасны кіраўнік (ён у пачатку 90-х чатыры гады быў маім непасрэдным начальнікам) мяне не ўзяў. Апошняя мая спроба была ўладкавацца ў міжраённы землеўпарадкавальны аддзел. Напачатку кіраўніцы спадабалася мая адукацыя і веданне кампутара… Але наступным ранкам я атрымаў адмову: «Я даведалася, што вы ўваходзілі ў БНФ, а такім, самі разумееце, на дзяржаўнай службе не месца».

Потым яшчэ не раз давядзецца чуць гэта «самі разумееце» ў сваёй далейшай працы ўжо ў якасці журналіста. Працаваць прафесійна

«З праваабаронцам Паўлам Левінавым мы шчыльна супрацоўнічаем»

як журналіст я пачаў з 2009 года, калі стаў галоўным рэдактарам рэкламнай газеты, якую тры незалежныя журналісты стварылі ў Глыбокім. А першы свой артыкул у газеце «Вольнае Глыбокае» напісаў яшчэ ў 2000-м — заклікаў выбаршчыкаў не ісці на датэрміновае галасаванне. За што і атрымаў першую адзнаку сваёй працы — пракурорскае папярэджанне.

Рэкламная газета праіснавала крыху больш за чатыры гады, мы вырашылі спыніць яе выхад, бо мясцовая ўлада рознымі штрафамі, якія чамусьці абавязкова прызначаліся пасля чарговай выбарчай кампаніі, проста не давалі газеце ўстаць на ногі.

З траўня 2015 года я стаў супрацоўнічаць з праграмай навін Белсату «Аб'ектыў». Гэтыя тры гады, я лічу, вельмі змянілі маё жыццё. Найперш на маю працу чамусьці звярнулі ўвагу нашы органы дзяржбяспекі, з якімі я да гэтага не меў ніякіх зносінаў. Вядома, яны цікавіліся мной і раней, але я не звяртаў на іх ніякай увагі, а вось тут прыйшлося.

Дзейнічалі яны спачатку ў сваёй манеры — чужымі рукамі.Спачатку мной занялася падатковая інспекцыя, якая запатрабавала ў мяне дэкларацыю за чатыры гады, потым дайшла справа да суда. Праўда, справу вярнулі на дапрацоўку, але ў гэты час мяне выклікалі ў фінансавую міліцыю. Калі ж я туды прыйшоў, там мяне чакалі чэкісты, якія і сталі на мяне ціснуць, спачатку мінскія, потым свае, мясцовыя. Прапанавалі стаць іх супрацоўнікам. Вядома, я не збіраўся ім быць, але каб хутчэй адтуль выйсці, я сказаў, што падумаю.

На наступнай сустрэчы я сказаў, што супрацоўнічаць не буду, мне хацелася, каб гэта справа ціха забылася. Але, як аказалася, з чэкістамі так не бывае: мне пачалі тонка намякаць, што ў мяне будуць праблемы. Вярбоўка мая скончылася толькі тады, калі я адкрыта распавёў пра гэта ў сродках масавай інфармацыі.

У гэтай справе я вельмі ўдзячны сваім калегам-журналістам, якія падтрымалі мяне ў тую цяжкую хвіліну. Удзячны я таксама і двум Пашам — Паўлу Севярынцу і Паўлу Левінаву, якія працягнулі мне тады руку дапамогі. З праваабаронцам Паўлам Левінавым мы супрацоўнічаем і па сённяшні дзень, за што я яму вельмі ўдзячны.

Бо пасля маёй сустрэчы з паслядоўнікамі Жалезнага Фелікса распачалося маё сталае «супрацоўніцтва» з судамі — спачатку глыбоцкім, а потым і з судамі суседніх раёнаў. Першы штраф па сумнавядомаму артыкулу 22.9 я атрымаў тры гады таму, у тым жа 2015 годзе. Потым паўтара года было зацішша, а пасля траўня 2017 года на маю працу зноў звярнулі ўвагу.

Тэхналогія тут простая: бярэцца нейкі сюжэт і міліцыянты апытваюць яго герояў, паказваючы здымак журналіста: ён здымаў ці не? Людзі ў нас па звычцы праваахоўнікаў або баяцца, або ім давяраюць і, як правіла, журналіста пазнаюць. Складаюцца пратаколы апытання сведкаў (дарэчы, людзей запужваюць адказнасцю за адмову даць паказанні). Потым ужо выклікаюць самога журналіста для складання пратаколу правапарушэння. Прычым гэта часта

суправаджаецца ўсё тым жа «вы ж самі разумееце» — маўляў, не наша гэта ініцыятыва. Суправаджаецца закочваннем вачэй некуды ўверх… Далей застаецца толькі чакаць суда, які ўжо па накатанай схеме выносіць прысуд. Як правіла, гэта штраф, прычым далёка не малы. У рэгіёнах ён можа складаць некалькі месячных заробкаў простага працаўніка.

І вось тут хацелася б адзначыць працу нашых праваабаронцаў, у прыватнасці Паўла Левінава з Віцебска, або проста Пашы, з якім мы з калегай Таццянай Смоткінай, таксама журналісткай-фрылансеркай, супрацоўнічаем у апошні час.

Да Паўла можна звярнуцца практычна ў любы час, і ён заўсёды дапаможа і скаргу скласці, і проста падтрымаць добрай парадай. Прычым зробіць гэта не звысоку, як некаторыя ў нас любяць, маўляў, вы тут дурні, а я самы разумны, а проста па-сяброўску, часта з гумарам.

Пра Пашава пачуццё гумару трэба сказаць асобна. Яно часта дапамагае ў судах, калі ўдалы Пашаў жарт падымае настрой, і ты перастаеш звяртаць увагу, што знаходзішся тут ў якасці правапарушальніка.

За апошні год у мяне адбылося дзесяць судоў за працу без акрэдытацыі. І тры з іх удалося выйграць. Гэта я таксама лічу сваёй перамогай, у якой вялікая заслуга і Паўла Левінава. Бо я не маю пераканання, што наша ўлада стала больш гуманнай і суды сталі падыходзіць да справы больш аб'ектыўна. Проста калі гэта справа стала на канвеер, то і рыхтавацца гэтыя справы сталі абы-як, маўляў, суд усё адно асудзіць. Таму мая парада калегам: трэба чапляцца за кожную дробязь і не ўпускаць хоць маленькі шанец на перамогу.

Вядома, усе прысуды, што выносяцца мне і маім калегам, я не лічу справядлівымі. Яны супярэчаць і нашай Канстытуцыі, і міжнародным дакументам, якія ў свой час падпісала Беларусь. Прыйдзе час, і такія прысуды будуць адменены. Але зараз трэба дзейнічаць у сённяшніх рэаліях і адшукваць хоць малы, але шанец на перамогу.

Менавіта Павел Левінаў пераканаў у свой час мяне ў тым, што скаргі пісаць трэба, нават калі гэта не прыводзіць адразу да жаданага выніку. Зараз дзве мае скаргі знаходзяцца на разглядзе ў Камітэце па правах чалавека ААН. Вялікага спадзявання на тое, што беларуская ўлада прыслухаецца да рэкамендацый і рашэнняў гэтага органа ў мяне няма. Але кропля камень точыць. Думаю, некалі колькасць скаргаў з Беларусі перарасце ў якасць, і наша заканадаўства будзе зменена. Бо немагчыма жыць у XXI стагоддзі па сярэднявечных законах і лагерных паняццях. Таму будзем і надалей змагацца за свае правы на атрыманне і распаўсюд інфармацыі.

Я спадзяюся, што настане такі час, калі ў нашай краіне праваабаронцы і праваахоўнікі будуць дапаўняць адзін аднаго, каб разам абараняць нашы правы, а не абазначаць процілеглыя паняцці, як зараз. І шмат у чым гэта станецца дзякуючы дзейнасці нашых праваабаронцаў і Паўла Левінава ў прыватнасці.

Ёсць такая прымаўка, што дурны вучыцца на сваіх памылках, а разумны — на чужых. Ёсць і больш мяккі яе варыянт: разумны вучыцца на сваіх памылках, мудры — на чужых, а дурань наогул нічому не вучыцца. На жаль, прыходзіцца прызнацца, што я вучыўся менавіта на сваіх памылках. Праўда, у апраўданне хочацца прывесці цытату вядомага амерыканца Зіга Зіглара: «Толькі некаторыя з нас вучацца на памылках іншых людзей, астатнія ж і ёсць тымі іншымі людзьмі».

Я шмат разоў быў на розных семінарах, дзе вучылі не хадзіць у міліцыю, суды і іншыя падобныя ўстановы без позвы. Казалі мне пра гэта праваабаронцы і ў прыватных размовах. Але вось жа тры гады таму не прыслухаўся да іх парадаў — пайшоў у фінансавую міліцыю па тэлефоннаму званку, без позвы. І атрымаў сабе праблемы, з наступствамі якіх прыйшлося доўга змагацца. Таму хацелася б, каб мае калегі ўсё ж прыслухаліся: з афіцыйнымі органамі адносіны павінны быць толькі афіцыйныя. Буду вельмі задаволены, калі гэтыя мае словы хоць некаму дапамогуць.

І апошняе, пра што хочацца сказаць. Я дзякую ўсім сваім калегам-журналістам, праваабаронцам, грамадскім дзеячам за падтрымку, з якой удалося ўсё гэта пераадолець і працягнуць сваю працу. Дзякую таксама за разуменне і падтрымку сваёй сям'і. Усе гэтыя выпрабаванні мяне не зламалі, а зрабілі больш моцным. Нашмат лягчэй працаваць, калі адчуваеш за сабой праўду і падтрымку сяброў.

Таму будзем працаваць! За намі праўда!

«Мы выйшлі ў інтэрнэт аднымі з першых»

Анлайн-газеце «Бабруйскі кур’ер» – 20 гадоў

Як і навошта ўсё пачыналася, чаму цяпер «БК» – гэта толькі інтэрнэт-выданне і чым адрозніваецца праца на інфармацыйным партале сёння і 20 гадоў таму, распавядае галоўны рэдактар «Бабруйскага кур’ера» Анатоль Санаценка.

— Чаму «Бабруйскі кур’ер» вырашыў ісці ў інтэрнэт у далёкім ўжо 1998 годзе? Навошта быў патрэбны сайт, калі беларусы толькі знаёміліся з персанальнымі кампутарамі?

— У той час я працаваў рэдактарам аддзела. Захаджу неяк у нашую «кампутарную», а там сядзіць начальнік тэхнічнага аддзела, галоўны кампутарны геній «БК» Аляксандр Чугуеў, а за ягонай спінай стаіць вядучы журналіст Андрэй Шобін, які і дагэтуль працуе з намі. І не проста так яны там сядзяць-стаяць, а вярстаюць на першую паласу газеты галоўную навіну пра тое, што «Бабруйскі кур’ер» цяпер і ў інтэрнэце. Было гэта ў чэрвені 1998 года.

Адкрываць пры газетах электронные версіі ў той час яшчэ не было агульным трэндам. Інтэрнэт быў вельмі павольным… Але кіраўніцтва «БК» ужо тады разумела важнасць гэтых працэсаў. Так мы сталі аднымі з першых і паказалі шлях іншым.

— З 2010 года «Бабруйскі кур’ер» выходзіць толькі ў анлайне, зноў жа, як бачна, апярэдзіўшы ўсіх, бо нават буйныя газеты толькі зараз пачалі адмаўляцца ад папяровых версій. Як «БК» прыйшоў да такога рашэння?

— Улады пастаянна ўмешваліся ў нашую гаспадарчую дзейнасць — забаранялі дырэктарам прадпрыемстваў і буйных «паддзяржаўных» фірмаў мець якія-кольвек гаспадарчыя дачыненні з намі, забаранялі рэкламадаўцам — бабруйскім прадпрыемствам, банкам, установам — размяшчаць у нас рэкламу, праводзіць падпіску на «БК», прадаваць газету ў кіёсках. Гэта адбівался на нашым эканамічным становішчы. Апошнім ударам стала блакаванне рахунку газеты больш чым на чатыры месяцы з патрабаваннем пагасіць усе нашыя запазычанасці.

Апынуўшыся ў такой сітуацыі, праз некаторы час мы прынялі рашэнне «сыйсці» у інтэрнэт. Што для Беларусі як партызанскай краіны цалкам натуральна. Калі пажартаваць на гэты конт.

АНАТОЛЬ САНАЦЕНКА — журналіст, пісьменнік, галоўны рэдактар газеты «Бабруйскі кур'ер», сябра Беларускай асацыяцыі журналістаў, Саюза беларускіх пісьменнікаў, Беларускага ПЭН-цэнтра. Аўтар некалькіх зборнікаў вершаў, у тым ліку зборніка «Вяртанне на Радзіму», што выйшаў у 2016 годзе, а таксама перакладаў на беларускую вершаў Гіёма Апалінэра. У траўні бягучага года выйшаў раман Анатоля Санаценкі пра лёс незалежных СМІ ў Беларусі «Невероятные приключения Вацлава Принципа, или — Бобруйск и его жЫвотные».

— Як улады адрэагавалі і рэагуюць зараз на працу «БК» у інтэрнэце?

— Улады рэагуюць на нашую дзейнасць так, як заўсёды рэагавалі, як прызвычаіліся «гістарычна». Нагадаю, што «Бабруйскі кур'ер» быў заснаваны ў 1914 годзе і выходзіў да чэрвеня 1920 года, пакуль гэтыя самыя улады не прыйшлі ў нашыя мясціны і не закрылі яго. Бальшавікі баяліся свабоднай прэсы як чорт ладана.

Памятаю, калі мы пераключыліся на працу ў анлайн-выданні, пачалі рабіць экспрэс-апытанні на вуліцах Бабруйска, мясцовыя ўлады «прывіталі» нас выклікам нарада міліцыі на месца адной з такіх апытанак.

З таго часу «прагрэс рэгрэса» не спыняўся, і нашых журналістаў двойчы незаконна затрымлівалі падчас асвятлення імі масавых мерапрыемстваў — у 2011-м і летась, у 2017 годзе. 26 сакавіка 2017 года падчас працы на «мітынгу недармаедаў» была затрыманая амаль палова рэдакцыі «БК», уключаючы мяне.

Былі за гэтыя гады і суды, і складанне пратаколаў, і іншыя формы стварэння перашкод прафесійнай дзейнасці журналістаў.

Сайт babruysk.by пачаў працу ў чэрвені 1998 года, калі больш за палову чытачоў нават кампутара яшчэ не мелі дома.

— Што, на ваш погляд, змянілася за гэтыя 20 гадоў у працы медыяў у інтэрнэце? Чым адрозніваецца падача інфармацыі ў сетцы ад таго, як гэта выглядала 20 гадоў таму?

— Гэтыя гады былі часам паступовага ўзмацнення рэпрэсій супраць незалежнай прэсы. Улады пастаянна прыдумваюць нейкія заканадаўчыя ці «панятыйныя» абмежаванні, уводзяць падзаконныя акты, якія пагаршаюць прававое і эканамічнае палажэнне незалежных медыяў.

Да студзеня 1995 года ў Беларусі ўвогуле не было асобнага закона аб СМІ. І усё працавала як трэба, ніхто не пацярпеў, дзяржава не развалілася. А нехта (і мы ведаем гэтага чалавека) здолеў

Гэтак было ў 2003 годзе

на хвалі тагачаснай дэмакратыі і свабоды слова прыйсці да ўлады.

Але, калі ўзнік наш сайт, усё ўжо было ў значнай ступені зарэгулявана і абмежавана. Таму падача інфармацыі заўсёды была з аглядкай на магчымыя рэпрэсіі. І канешне, мы змянялі форму падачы з «газетнай» на «анлайнавую». Як вядома, навіны ў анлайн-выданнях даюцца адразу, праз паўгадзіны пасля падзеі. Сучасны журналіст мусіць не толькі аператыўна напісаць добры тэкст, але і зрабіць фотарэпартаж з месца падзеі, зняць відэа. Усё гэта стварае новыя выклікі. Не толькі прафесійныя, але і псіхалагічныя. Таму што «газетнаму» журналісту трэба перавучвацца, засвойваць новыя веды, тэхналогіі і прынцыпы працы. Раней, гадоў 20–25 таму, наколькі я памятаю, мінімальны месячны план у журналіста складаў 500 друкаваных радкоў (прыкладна адна газетная паласа). Цяпер гэтую «норму» журналіст інтэрнэт-выдання, здараецца, робіць за дзень ці два.

— Пра што сёння піша «Бабруйскі кур'ер»? Наколькі газета папулярная ў горадзе? Хто сёння чытае «БК»?

— Мы, як і любое інфармацыйнае выданне, імкнемся асвятліць усе найбольш цікавыя, яркія, значныя падзеі рэгіёна. Гэта і грамадска-палітычнае жыццё, сацыяльная праблематыка, пытанні эканомікі, здарэнні, культура, спорт…

Наша аўдыторыя — гэта жыхары рэгіёна, якія шукаюць незалежныя, непадцэнзурныя навіны, думаюць свабодна. Ці проста — думаюць… Гэта — мясцовая інтэлігенцыя, бізнесмены, адукаваная моладзь, актывісты грамадскіх і палітычных арганізацый.

— Наколькі проста незалежнаму выданню атрымліваць інфармацыю? У якім палажэнні ў параўнанні з іншымі выданнямі знаходзіцца «БК»?

— Наша спецыфіка ў тым, што мы не толькі дэ-юрэ, але і дэ-факта незалежнае выданне. Якое не ідзе на кампрамісы ні з сумленнем, ні са свабодай слова… Улады выбудоўваюць сваю палітыку так, што патрабуюць падпарадкавання іх меркаванню. Не заканадаўству, а менавіта меркаванню чыноўніка. Мы з гэтым нязгодныя. Мы лічым, што гэта як раз чыноўнік, які працуе на нашыя падаткі, мусіць прыслухоўвацца да нашага меркавання, да голаса прэсы. З-за гэтай нашай пазіцыі мы, канешне, знаходзімся ў больш складаным становішчы, чым іншыя СМІ рэгіёна. Улады не даюць нам інфармацыю, наклаўшы негалосную забарону на кантакты чыноўнікаў з намі, перашкаджаюць працы з рэкламай, нашым высілкам манетызаваць сайт.

Бобруйскiй КУРЬЕРЪ
Ежедневная газета
1917. 968—252 ОКТЯБРЬ 29 Воскресенье
ЦѢНА № 15 к.
Петроградскiй человѣкъ
Атаманша Метадора
Законъ и право. Авторская страница Анатолия Санотенко
Губернатор и министр — супермилиционеры
Люди и судьбы
Приют как дом родной
Есть такое призвание – права человека защищать
"Витебское дело" по-бобруйски?
Велика вероятность того, что суд отправил за решетку двух ни в чем не повинных подростков
Похищение людей. Бобруйский вариант
27 февраля среда 2008 год
БОБРУЙСКИЙ КУРЬЕР
Читайте в номере:
Крепостные солдаты

5 цікавых фактаў пра «Бабруйскі кур'ер»

1. **Самая старая газета Бабруйска («Бабруйскі кур'ер» як брэнд заснаваны ў 1914 годзе).**
2. **Першая інтэрнэт-газета ў Бабруйску і адна з першых у краіне.**
3. **Адзінае ў горадзе выданне, якое мае рубрыку «Правы чалавека».**
4. **«БК» быў вымушаны цалкам сыйсці ў анлайн з-за рэпрэсій уладаў.**
5. **Ёсць інфармацыя, што ў Бабруйскім выканкаме пачынаюць працоўны дзень з чытання «БК».**

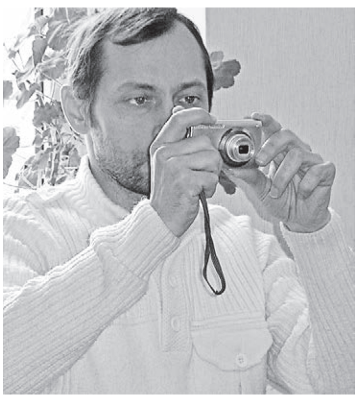

Анатоль Санаценка – сябра журы творчага конкурсу БАЖ

— Нядаўна «Наша Ніва» абвесціла пра поўны пераход у інтэрнэт і адмову ад папяровай версіі. Усё часцей можна пачуць, што класічныя газеты аджываюць сваё. Ці згодны вы? Ці не думалі вярнуцца да выпуска газеты на паперы, або гэта насамрэч учорашні дзень?

— Я пачынаў працаваць у 1992 годзе як газетны журналіст. Але зараз, пасля некалькіх гадоў працы ў анлайне, бачу ўсе перавагі гэтага фармата. Перш за ўсё інтэрнэт-СМІ больш зручныя чытачам: не трэба некалькі дзён чакаць чарговага нумара газеты, каб даведацца пра нейкую падзею. Таму думак вярнуцца да друкаванага выдання ў мяне няма. І не толькі таму, што ў нашых умовах гэта немагчыма, але у першую чаргу таму, што гэта непатрэбна. Формы падачы навінаў, матэрыялаў змяніліся, і мы да гэтага прызвычаіліся. Што да перспектывы папяровых газет, думаю, гадоў праз 15–20 яны цалкам згубяць сваю актуальнасць як бізнэс-праект.

— Нядаўна выйшаў Ваш раман пра прыгоды рэдактара незалежнай газеты. Што натхніла Вас менавіта на такі сюжэт? Якія падзеі ляглі ў аснову?

Віктар Качан, адказны сакратар «Бабруйскага кур'ера»

Уладзімір Шарнікаў, фотакарэспандэнт

— Кніга называецца «Невероятные приключения Вацлава Принципа, или — Бобруйск и его жЫвотные». Яна заснавана на субкультуры постсавецкіх краін, краін СНД. Дакладней, там адбываецца гульня з гэтай нью-культурай — у постмадэрнісцкім духу. Ствараецца «новы міф пра Бабруйск» — як пра горад-татэм… А наогул кніга — гэта гісторыя незалежных беларускіх СМІ за апошнія 25 гадоў. У ёй практычна ўсе падзеі адбываліся або са мной, або з маімі калегамі. Практычна гэта нон-фікшн. Нейкі час я пісаў разрозненыя фельетоны, публікаваў іх у сваіх блогах — на сайце ў «Бабруйскім кур'еры», на сайце БАЖ, на «Медыякрытыцы»… А потым вырашыў іх сабраць і развіць тэму, што ў іх ужо вымалёўвалася, стварыць паўнавартасны раман. Постмадэрнісцкі раман-трансформер-трэвел-комікс-расследаванне аб супрацьстаянні свабоднай асобы і таталітарнай дзяржавы. Герой кнігі — журналіст, выдавец газеты «Перадапошнія навіны». Ён увесь час аказваецца ў драматычных, пацешных, а часцяком камічных сітуацыях, на якія багатае нашае жыццё. Ён — мой двайнік, мая «палепшаная версія». Іншымі словамі, сюжэт гэтай кнігі мне не трэба было выдумляць, герояў — таксама. Само жыццё прыводзіла іх да мяне за руку і пакідала пад маю пісьменніцкую апеку. Само жыццё натхняла мяне на стварэнне менавіта такой рэчы, менавіта ў такім жанры, менавіта ў такой форме… Усё, што было са мной, з намі — журналістамі, рэдактарамі, выдаўцамі, распаўсюджвальнікамі, ды чаго ўжо — з намі ўсімі, з краінай, за апошнія 25 гадоў — легла ў аснову гэтага рамана.

У верасні 2017-га сябры БАЖ правялі прыборку ў Бабруйскай крэпасці.
Фота Ул. Шарнікава

— Як Вы лічыце, што і хто мусіць зрабіць, каб тыя абсурдныя гісторыі, што Вы апісваеце ў рамане, так і заставаліся ў кнізе, а не былі сумнавядомымі амаль кожнаму журналісту незалежных выданняў з практыкі?

— Нашае грамадства знаходзіцца ў працэсе гістарычнай трансфармацыі. У пачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя яно не зразумела, у чым каштоўнасць дэмакратыі, волі, свабоды слова, свабоды выбару… І — адмовілася ад гэтых каштоўнасцяў, вырашыла вярнуцца да звыклай сацыяльнай мадэлі. А цяпер яму трэба прайсці цяжкім шляхам, вярнуцца да таго ж, што ў нас было 25–27 гадоў таму… Вось пакуль мы гэтай цяжкай дарогай, якую выбралі самі, не пройдзем, мой раман, гісторыі, што ў ім распавядаюцца, на жаль, будуць заставацца актуальнымі. І ў мяне ўжо ёсць асцярога: як бы мне не давялося пісаць працяг рамана, другую частку.

Віктар Масаловіч, фатограф і відэамайстра, ды журналіст Андрэй Шобін (2012 г.)

Паколькі ўсё, што ў ім апісана, працягваецца. Здзяйсняецца зваротная эвалюцыя — ад лёгкага маразму да поўнага ідыятызму. І калі я пастаўлю, вобразна кажучы, апошнюю кропку ў гэтай кнізе, нічога не скончылася. Мая «мастацкая замова» у выглядзе сатырычнага рамана не спрацавала.

Размаўляла Марына Маўчанава
Фота з архіваў БК

Рэцэпт ідэальнага прэс-тура: ссабойка, медытацыя і героі, якія выдаюць сакрэты

Аксана Бровач.
Фота Аляксандра Зянкова

Не хачу пакрыўдзіць калег з іншых рэгіёнаў, але лунінецкія прэс-туры – гэта проста свята нейкае! Тут можна добра папрацаваць, адпачыць у самым сэрцы Палесся і пазнаёміцца з яго працавітымі жыхарамі. Як сёлета адбываўся «БАЖ-джэм – маркоўны фрэш», чытайце ў нашым рэпартажы.

— Эх, так бы заўсёды працаваць! — размаўляем з Яўгенам Скрабцом, маім калегай з Берасця, па дарозе на вакзал у Лунінцы.

— Ага, — кажа. — І адпачыў, і рэпартажы зрабіў. Хай зайздросцяць тыя, хто не паехаў.

Цягнік на Брэст ужо адправіўся, а я думкамі яшчэ ў Лунінцы. Гляджу на рукі: а-ёй, трэба схаваць і нікому не паказваць! Пад пазногцямі, як калісьці казала мая баба, можна рэпу сеяць. Сорам! Пальцы пацямнелі ад калупаня ў градках, але набраліся пахам клубніц. На плячах ляжыць прыемная стомленасць ад учорашніх практыкаванняў з байдарачным вяслом. Тэлефон сварыцца, што яму не хапае памяці, бо яна ўся занята дыктафоннымі запісамі. Звычайна гэта на мяне наводзіць сум: расшыфроўваць размовы — гэта ж найгоршае з усіх магчымых пакаранне для журналіста! Але гэтым разам хочацца як мага хутчэй засесці за працу. Лунінеччына натхняе.

Легендарная ссабойка

Традыцыйны клубнічны прэс-тур у гэтым годзе атрымаўся крыху спантанным. Хто ж мог прадказаць, што ўжо ў сярэдзіне чэрвеня ягада пойдзе на спад! Звычайна ў гэты час сезон толькі пачынаецца. Цяпер прырода навязала свае ўмовы. Але сябры БАЖ з Лунінца хутка зарыентаваліся і арганізавалі прэс-тур у рэкордна кароткія тэрміны, кажучы словамі дыктараў дзяржаўнага тэлебачання. І мала таго, прыдумалі завезці калег на моркву!

У рэдакцыі «Інформ-прагулкі» у Лунінцы нас сустрэлі, як сваякоў здалёку — цёплымі абдымкамі і ранішняй кавай з печывам.

— Рада вас усіх бачыць на Лунінеччыне! — прывітала ўдзельнікаў прэс-тура Алена Насковіч, кіраўніца Лунінецкай філіі БАЖ. Твары калег заквітнелі ўсмешкамі — от бы так кожны працоўны дзень пачынаўся!

Хутка абмеркавалі планы, распіхалі па заплечніках фірмовыя лунінецкія ссабойкі з салам, зелянінай, маласольнымі агуркамі, хлебам ды печывам з клубнічным джэмам. Усё прыгожа ўпакавана, аздоблена адмысловай наклейкай — падавалася б, дробязь, але гэта тая рызынка, якая робіць лунінецкія прэс-туры асабліва душэўнымі.

— Сорамна прызнавацца, але ў апошні момант пераарыентавала свае планы, бо ўспомніла, што ў Лунінцы даюць ссабойкі са смачным салам! — адразу спавядалася я.

У захапленні ад лунінецкай ссабойкі застаўся і мой берасцейскі калега Яўген.

— Закінуў здымак ссабойкі ў інстаграм, хай тыя, хто не паехалі, зайздросцяць, — кажа.

Але здымак хтосьці сцягнуў, і цяпер ён гуляе па сацсетках. Лунінец, увага! Гэта ж гатовы бізнэс-праект!

Крыху пажартавалі — і за працу. Нас чакала сустрэча з Уладзімірам Навіцкім — лунінецкім маркоўным магнатам і паспяховым фермерам.

Маркоўным магнатам апынуўся просты паляшук

«Ежедневник» уключыў Уладзіміра Навіцкага ў топ-50 паспяховых бізнэсмэнаў Беларусі. Капітал зрабіў на тым, чым багатая лунінецкая зямля, — прадуктах харчавання. (Лунінец, я настойваю: ёсць жа прыклад! Адкрывайце вытворчасць ссабоек!) Навіцкі — уладальнік сямейнага фермерскага бізнэсу, ён займаецца вырошчваннем морквы, бульбы і іншай гародніны пад брэндам NovoVita. Амаль што ўся прадукцыя ідзе на экспарт.

Пазнаёміць журналістаў з адным з найбуйнейшых фермераў Беларусі было выдатнай ідэяй, адразу адзначылі калегі.

— Так даўно збіралася пра яго напісаць, але ўсё ніяк не атрымоўвалася, — кажа Святлана Гарда, рэдактарка рэгіянальнага партала «Медыя-Палессе».

— Вось і я таксама.

Сустрэчу фермер прызначыў нам у сваім офісе ў Лунінцы. Я б нават сказала, у цэнтральнай сядзібе гаспадаркі. Мы ўвайшлі ў прыгожы двухпавярховы будынак з добрай чырвонай цэглы. Унутры — светла, прыгожа. Ці, як кажуць, дарага-багата: мармур, вахта ўнізе, стылёвыя постэры з морквай на белых сценах, празрыстыя рассоўныя дзверы, прасторная перамоўная з фліпчартам і доўгім сталом. Я рыхтавалася ехаць у поле — фермерская ж гаспадарка — таму і апранулася адпаведна: кеды, джынсы, простая кашуля. Таксама выглядалі і мае калегі. Не ведаю, як яны, а я, пакуль мы чакалі гаспадара, сто разоў пашкадавала, што раніцай схавала ў заплечнік сукенку — яна б тут глядзелася больш гарманічна, чым мой працоўны прыкід.

Але Уладзімір Навіцкі прыйшоў да нас таксама без гальштука — падцягнуты, загарэлы, жвавы палешук.

— Я тут рэдка бываю, офіснымі справамі дачка загадвае, я ў полі працую — гэта маё, — кажа Навіцкі.

Гаспадарка Навіцкага ў асноўным прадае гародніну ў Расію. Штодзённа з Лунінца выязджае да 20 фур з морквай і бульбай. Ён апрацоўвае 1200 гектараў зямлі, і яшчэ адзін гектар займае завод, на якім гародніну мыюць, упакоўваюць і загружаюць у грузавікі.

Інспекцыя палёў і размова пра фермерскі бізнэс у Беларусі зацягнулася на паўдня. Навіцкаму, відавочна, карцела выгаварыцца, пахваліцца сапраўды ідэальнымі, узорна дагледжанымі палямі і паказаць, што і ў нашай краіне можна зарабляць на сельскай гаспадарцы. Такі суразмоўца — вялікая ўдача для журналіста!

Палескі mindfulness

Пасля добрай працы ня грэх і адпачыць. Неўгамонныя лунінчане прапанавалі нам актыўны адпачынак — сплаў на байдарках па рацэ Ваўчанцы. Неба зацягнула хмарамі, вось-вось пойдзе дождж, але калі гэта нас пужала?

Ваўчанка — рачулка маленькая, але з характарам. Вузкая, пакручастая, месцамі зарослая хмызняком.

— Увага! Наперадзе карчы! — папярэджваю капітана нашай прыгожай чырвонай лодкі Алега Агеева.

— Справімся! — падбазёрвае Алег. — Ну хіба што трохі макушку веткамі пачэшам.

Падчас падарожжа па рацэ мы з Алегам навучыліся грэсці задам наперад і ўваходзіць у паварот па ўнутраным радыусе. А таксама адпрацавалі некалькі складаных манёўраў — байдарачны дрыфт і вытанчанае слізгаценне ўздоўж кустоў. Усім рэкамендую! Сплаў вучыць новым навыкам і каманднай працы!

— Увага! Наперадзе затор! — крычу я, пабачыўшы завалу — дрэва перагарадзіла нам дарогу.

— Справімся! — не губляе ўпэўненасці Алег.

Калі мы ўрэшце рэшт пераадолелі ўсе перашкоды, Ваўчанка над намі змілавалася — далей пацякла роўнай, шырокай стужкай.

— Цікава, а дакуль нам веславаць? — задаю рытарычнае пытанне.

— Не ведаю. Як Прыпяць пабачым — спынімся, — разважае капітан.

Навокал лётаюць стракозы з ультрамарынавымі крылцамі (трэба будзе пагугліць, як называюцца гэтыя прыгожыя сінія штукі!). Пахне ігліцай і вільгаццю лес на беразе. І цішыня. Толькі птушкі шчабечуць.

— Давай паслухаем, — прапаноўвае Алег.

Запавольваемся, слухаем. Прагрэсіўны Захад называе такія практыкаванні mindfulness — медытацыяй усвядомленасці, як можна перавесці. Быць тут і цяпер, нікуды не бегчы, ні пра што не думаць, адчуваць пахі, распазнаваць гукі, расслабляцца і атрымліваць задавальненне. Навукоўцы кажуць, што 10–15 хвілін такога рэлаксу штодзённа павышаюць устойлівасць нервовай сістэмы і псіхікі да стрэса. А нам пашчасціла медытаваць некалькі гадзін!

Клубнічная каралева на чорным джыпе

Наступны дзень лунінецкага прэстура пачаўся рана. Падсілкаваліся — і за працу: нас ужо чакалі на полі. У клубнічны сезон Лунінеччына прачынаецца на світанку.

— Я ўстаю ў 4 гадзіны раніцы і ў 5 ўжо стабільна на полі, — пацвярджае лунінчанка Валянціна Балотнева, да якой мы прыехалі на градкі.

Яна прадпрымальніца, але ўжо больш за 30 год вырошчвае клубніцы. Вёдры з ягадамі стаяць побач з чорным пазадарожнікам Toyota Land Cruiser Валянціны. Праз паўгадзінкі пад'язджае Nissan Qashqai — дапамагаць маці збіраць клубніцы прыехала і дачка з грудным дзіцём.

— Мы ўсё жыццё працуем, не тое, каб толькі на клубніцах зараблялі, але гэта добры падзаробак, — нашы

бестактоўныя пытанні пра грошы Валянціна ўспрымае абсалютна нармальна: няма чаго саромецца пладоў сваёй працы.

Часу на доўгія размовы няма — трэба завезці ягаду на рынак да 12 гадзін. Раніцай клубніцы можна прадаць па больш выгадным кошце. Таму Валянціна размаўляе з намі, не адрываючыся ад працы. Мы з калегамі дапамагаем ёй збіраць вялікія, прыгожыя ягады. Адно задавальненне: водар кружыць галаву, а справа зацягвае. Нам ужо час ехаць далей, а журналісты разбегліся па полі.

— Хадзем ужо! Мы едзем!

— Іду-іду! — толькі і чуваць.

Канешне ж, ні адзін прэс-тур на Лунінеччыну не абыходзіцца без рынка ў вёсцы Дварэц — клубнічнай сталіцы Беларусі. Тут як заўсёды валтузня і нейкі дзіўны спарадкаваны хаос. І зноў жа так пахне клубніцамі… Грэх не купіць!

— У мінулым годзе каля 30% месцаў на рынку было занята закупнікамі з Расіі. Цяпер ягада туды не ідзе, сам не ведаю чаму, але машын з расійскімі нумарамі практычна няма, — дзеліцца апошнімі навінамі дырэктар рынка Ігар Пракаповіч.

Затарваемся клубніцамі — і дамоў: апрацоўваць матэрыял і марыць пра чарговы прэс-тур на Лунінеччыну. Эх, так бы заўсёды працаваць!

Андрей Куликов:

«Общество можно ввести в заблуждение, использовав добросовестных журналистов»

Украинские журналисты вынуждены думать и решать, как во время войны относиться к профессиональным стандартам. Глава «Громадське радіо» и один из известных политических журналистов Украины Андрей Куликов ответил на острые вопросы белорусских коллег во время открытой лекции в офисе БАЖ.

Это была уже седьмая актуальная встреча с журналистами-профессионалами — с этого года Белорусская ассоциация журналистов старается использовать свое помещение не только как офис и класс для образовательных программ, но и как площадку для дискуссий.

Разделение

Журналистское сообщество в Украине с каждым годом выглядит все более разделенным, констатировал Андрей Куликов. Война на Донбассе поставила перед многими лидерами мнений новые вопросы.

Например, вопрос языка стал еще более непростым для украинского общества.

Журналисты, которые традиционно придерживаются правых взглядов в жизни и публикациях, оказались, по мнению Куликова, в трудном положении. Раньше они огульно осуждали русскоязычных украинцев: мол, настоящий украинец должен использовать в общении украинский, а не русский (как делает довольно большая часть общества). Но с началом войны эти русскоязычные люди пошли на фронт, часто отдавая жизни за независимость Украины. И встал вопрос: а можно ли вообще критиковать людей за русский язык?

У журналистов же либеральных настроений возникла иная проблема: как относиться к тем, кто исповедует крайне правые взгляды, иногда даже граничащие с неонацистскими или фашистскими? Раньше либеральные авторы очень жестко таких критиковали. Но теперь люди правых взглядов берут в руки оружие и тоже идут защищать страну, являясь серьезным подспорьем для кадровых военных, а иногда вообще выходя на передний край противостояния. И можно ли критиковать таких людей?

Украинские журналисты должны думать и решать, как во время войны относиться к профессиональным стандартам.

— Эта дискуссия началась еще до войны, во время Майдана, — рассказывает Куликов. — Большинство киевских журналистов, конечно,

Андрей Куликов работал в газете «News from Ukraine», Украинской службе ВВС, на телеканалах «ММЦ-Internews», «1+1», «Новом канале» и СТБ. Девять лет вел популярное политическое ток-шоу «Свобода слова» на ICTV. Команда программы и ее ведущий несколько раз становились лауреатами премии «Телетриумф».

В настоящее время возглавляет «Громадське радіо». «Громадське радіо» («Общественное радио») — независимый разговорный интернет- и радиовещатель, который вещает как web-радио, а также в FM и УКВ-диапазонах в разных городах Украины. В отличие от большинства украинских медиа «Громадське» не принадлежит кому-то из олигархов или политиков, оставаясь по-настоящему независимым СМИ.

симпатизировали Майдану и поддерживали развитие демократии. Тогда же возник серьезный вопрос: должны ли мы закрывать глаза на то нехорошее, что сопутствует борьбе за эту демократию? А нехорошее было. Если во имя победы, во имя сопротивления, идеалов мы будем говорить: «Мы можем быть немножко неточны, можем приукрасить победы или достижения Украины, можем закрыть глаза на некоторые наши недостатки», то после нам будет трудно восстанавливать профессиональные стандарты.

По словам Куликова, война и предшествующий ей Майдан накалили отношения как в обществе, так и в журналистской среде. Сегодня украинские журналисты разделены как минимум по трем группам:

- за власть — против власти;
- за Украину как идеальное государство — против Украины (если ты ее критикуешь);
- «привилегированная» группа — журналисты, которые работают в Киеве, имеют бо́льшие по сравнению с регионалами заработки, дополнительную защиту, но и находятся под большей угрозой, так как их знает публика.

Фейковые новости

Этот термин используется сплошь и рядом. По мнению украинского коллеги, на самом деле, за этим обозначением скрываются как минимум две разновидности сообщений: новости неправдивые и новости ненастоящие.

— С неправдивыми все понятно: они там, где солгали, где распространяется ложь. А вот с ненастоящими новостями несколько сложнее: они там, где нам пытаются выдать за значимую информацию, которая либо ничего не стоит, либо требует дальнейшего разъяснения, — считает Куликов.

Журналист признается, что один из его любимых примеров — сообщение Министерства обороны Украины о том, что для солдат на фронте на зиму закуплено теплых носков на шесть миллионов

гривен. Казалось бы, очень хорошее дело — закупили много носков, заботятся о солдатах. Однако очевидно, что без знания, за сколько куплена одна пара, сумма в шесть миллионов гривен ничего не говорит.

Информация о том, сколько куплено, куда отправлено, какая фирма выиграла тендер и довезены ли носки до фронта — именно это должно быть содержанием новости.

— Многие у нас говорят: «Против Украины ведется пропагандистская война, и мы должны отвечать тем же». О нас соврали? Значит, мы должны не только разоблачить ложь, но и придумать что-то такое язвительное о наших противниках, чтобы «не остаться в долгу». Это очень опасно. В результате такого подхода теряется не только доверие аудитории, но и наша квалификация. Ведь врать намного легче, чем добывать настоящие факты, — замечает глава «Громадське радіо».

Любая ложь раньше или позже разоблачается, даже самая профессиональная, сделанная во имя самых благородных идеалов. Поэтому многие журналисты в Украине твердо понимают: для того чтобы победить, а главное выстоять после победы, они должны говорить правду сейчас.

— Потом будут расследования историков, будут свидетельства потерпевших и очевидцев, которым будет нечего бояться. И они скажут: «Это было, а журналисты в свое время делали вид, что ничего нет», — предупреждает украинский коллега.

По мнению Андрея Куликова, любая война, и в первую очередь информационная, имеет тенденцию к обесчеловечиванию противника. Например, кто-то на сепаратистской стороне придумал обозначение «укроп». Мол, укроп — это трава такая, ее легко косить. Ты не убиваешь человека, а просто косишь укроп.

Украинцы ответили «ватой» и «колорадским жуком». И конечно, для сельскохозяйственной Украины убить колорада — это абсолютно естественный процесс, и это тоже не о человеке. Что-то похожее было в Руанде во время геноцида. Тогда даже журналисты по радио призывали уничтожать «тараканов» — так они называли людей из другого народа.

Куликов уверен: необходимо очень хорошо знать, что обращено против тебя, и находить противодействие. А самое успешное средство противодействия — создание качественного правдивого информационного продукта. Такого, чтобы у аудитории не было желания обращаться к продукту некачественному.

«Бороться не запретом, не разоблачением, а созданием качественного продукта — вот мой совет».

«Убийство» Бабченко

Андрей Куликов лично не знаком с Аркадием Бабченко, хотя, конечно, знает о нем, его историю, его материалы. Во время событий 29–30 мая журналист не мог не проводить аналогии с убийством еще одного известного журналиста — Павла Шеремета.

— Я близко знал Павла. Свое последнее интервью Павел Шеремет дал нам за 20 часов до гибели. Мы попрощались с Павлом на ступеньках украинского радио. Он мне сказал: «До связи!». Но связи уже не вышло.

Куликов признается: когда погиб Павел, ему очень хотелось, чтобы это была какая-то неисправность в машине, несчастный случай, а не убийство.

— Потому, что убийство — это не только страшная трагедия, но и угроза всему журналистскому сообществу. После смерти Павла убийство каждого журналиста — личная трагедия для меня. Я не знал Бабченко. Но когда говорил об убийстве в эфире утром следующего дня, у меня стояли слезы на глазах. Я вспоминал Шеремета.

— После утреннего эфира я поработал еще и поехал поспать — очень устал после предыдущей ночи. Просыпаюсь, а у меня в телефоне SMS от хорошей знакомой: «Ну как тебе история с Бабченко?», — вспоминает Куликов.

По мнению украинского журналиста, инсценировка убийства Бабченко — это очень тревожная история, которая показывает, насколько легко на какое-то время общество можно ввести в заблуждение, использовав при этом добросовестных журналистов.

Правда, как признается Андрей, некоторые коллеги, которые работают с Бабченко, говорили, что у них сразу возникли подозрения: и кровь была слишком яркая на снимках, и три ранения, а отверстия только два и т. д.

— Спрашиваю, почему вы тогда не начали сразу привлекать к этому внимание? Отвечают, что боялись подорвать доверие к соответствующим органам, боялись поставить под сомнение гибель героя, — говорит Куликов.

Глава «Громадське радіо» говорит, что в этой истории у него нет претензий к Аркадию, и признается: если бы ему показали, что его хотят убить, и пояснили, что можно спастись только

таким образом, да еще и разоблачить вражескую сеть, он бы сказал: «Да, делайте со мной, что хотите». Но серьезные претензии есть к украинским правоохранительным органам. И к тому, что журналисты недостаточно проверили информацию и поспешили.

— Сразу начались звонки с различных телеканалов и радиостанций: комментируй, комментируй! Единственное, что я могу сказать в свое оправдание в той ситуации: я говорил о том, что версии могут быть разные. А гибель этого человека может быть использована не только россиянами, как и гибель Шеремета.

— Многие же сразу начали: «Да, это российская агрессия, они виноваты». То есть была спровоцирована еще и однозначная реакция. А когда мы обосновываем что-то неправдивыми доказательствами, выводы могут быть ложными, — уверен Куликов.

Вместе с тем журналист допускает, что никакого «расстрельного списка» вообще не было на самом деле. Но многих украинских журналистов эта история научила дважды подумать, трижды проверить факты, прежде чем что-то публиковать.

— Скажите, как журналистское сообщество относится к тому, что в такой «мутной воде» можно создать видимость любого события, даже убийства? Есть какие-то эксперты, которые бы говорили, что все не так просто? — спросила во время встречи член БАЖ Татьяна Тюрина.

В ответ Андрей Куликов привел давнюю историю с присуждением в 1981 году Пулитцеровской премии американской журналистке — за вообще неправдивую историю.

28 сентября 1980 года на первой полосе «The Washington Post» вышла статья «Жизнь Джимми»: журналистка Джанет Кук рассказывает, что разыскала в трущобах города восьмилетнего мальчика, которого подсадила на героин собственная мать, и в подробностях описала его жизнь на улице, ломки и борьбу за дозу. В газету посыпались письма с просьбами поделиться информацией о том, где можно найти мальчика, чтобы помочь ему. Но Кук упорно ссылалась на право не разглашать источники своей информации.

Жители Вашингтона бросились прочесывать неблагополучные районы города, к поискам подключился мэр, но безуспешно — Джимми пропал. Шумиха разрасталась, и тогда, чтобы успокоить общественность, мэр идет на еще один неправдивый шаг в этой истории. Он объявил, что его помощники нашли мальчика, однако не смогли ему помочь и Джимми умер.

Редактор «The Washington Post» отправил статью Кук на Пулитцеровский конкурс, и комитет единогласно проголосовал за нее. На этом история могла бы и закончиться. Но тут биография Кук, которая сопровождает решение о присуждении Пулитцеровской премии, попадает на глаза сотрудников университета Тампы во Флориде. Они увидели, что в описании биографии журналистка допустила ложь, указав в образовании степень магистра, хотя на самом деле она не смогла получить даже степень бакалавра. Об ошибке сообщили в редакцию, где довольно быстро выяснили, что Кук не только солгала в резюме, но и выдумала историю про Джимми.

По мнению Андрея Куликова, в истории с «убийством» Бабченко, в историях с другими фальшивками нет ничего нового. Просто они нас потрясают и заставляют вспомнить, насколько

важно проверять информацию, сопоставлять вероятность с известными нам данными.

«Распятый мальчик» и акценты в российской пропаганде

После истории с Бабченко Андрей Куликов поделился со слушателями наблюдением о том, как изменились акценты в российских и украинских медиа с начала конфликта на Донбассе до сегодняшнего момента. Журналист внимательно следит за прессой двух стран и подчеркивает очевидные изменения.

По мнению Куликова, в последнее время акценты на российских телеканалах сместились от прямых выдумок, которые были в 2014–2015 годах, к конструированию идеологем.

— Они перешли в сторону так называемых токшоу и создания видимости дискуссии по украинскому вопросу. Вместо того чтобы давать картинки, которые сегодня довольно легко разоблачить, медиа дают тезисы. А в том, что сказано и вроде бы обосновано, разубедить людей тяжелее, чем в некой «картинке». Кроме того, на мой взгляд, российская пропаганда сейчас более обращена внутрь России, нежели на внешнюю аудиторию, — полагает Куликов.

Что касается украинской пропаганды, она также изменилась.

— В ней уже не утверждается, что мы безгрешны. В 2014–2015 годах украинцы были в основном «герои», «воины света», «мы ничего плохого никогда никому не делали». Сейчас произошло отступление от этой идеологемы: медиа больше рассказывают о положении на оккупированных территориях и меньше о зловещих российских планах, — говорит журналист.

Экономическая ситуация в медиа

Еще одна важная тема, которая прозвучала во время встречи в Минске, — экономическая ситуация в украинских медиа и зависимость информационной политики СМИ от владельцев.

По словам Андрея Куликова, по-настоящему независимых от политиков и бизнеса СМИ в Украине очень мало. Но и от власти тоже почти никто не зависит, разве только общественное вещание, деньги на которое все время урезаются.

В отличие от Беларуси в Украине произошло разгосударствление телевидения и радио. Сейчас оно называется общественным. Но в этом году общественному вещанию из бюджета обещали выделить 1,5 миллиарда гривен (58 миллионов долларов), а дали в два раза меньше. Это показывает отношение власти к общественному вещанию, убежден Куликов.

— В основном украинские медиа финансируются олигархами. Пять самых крупных украинских олигархов владеют восемью самыми крупными телеканалами. Другие олигархи, младоолигархи и просто богатые люди владеют меньшими каналами. Очень показательна ситуация на радио, на которое в Украине вообще мало кто обращает внимание. Хотя я считаю, что радио — наиболее демократичная платформа для вовлечения публики в гражданскую дискуссию, — уверен Куликов.

Именно поэтому, по мнению журналиста, для олигархата опасно развивать разговорное радио в стране. Сейчас на всю страну есть только три общеукраинские разговорные станции. Одна из них в системе общественного вещания, другая раньше принадлежала олигарху Деркачу, а сейчас куплена компанией Dragon Capital. Ну и третья — «Громадське радіо». Но оно не является самоокупаемым и работает за счет грантов и краудфандинговых кампаний.

— Такое положение довольно удобно, поскольку никакие владельцы не выдвигают нам условий, противоречащих нашим убеждениям. С другой стороны, это плохо, поскольку можно привыкнуть к тому, что тебе не нужно делать медиа коммерчески и финансово устойчивым — тебе и так дадут. А на самом деле дают не всегда. Сейчас мы провели пятую в своей истории краудфандинговую кампанию на то, чтобы в июне вышли в эфир две наши главные программы, — рассказывает журналист.

По словам Куликова, в Украине сохранили свое значение и средние волны. Не было бы счастья, да несчастье помогло: война помогла увидеть значение радио. На фронте телевидения нет, телефонная связь и интернет опасны, из медиа осталось только радио.

Радио на Донбассе играет важную роль. Журналист рассказывает, что его приятель живет на оккупированной территории, а работает в Мариуполе. Он два раза в неделю переезжает линию разграничения и прокручивает весь диапазон радио, а потом сообщает о результатах поиска: обычно удается поймать 4–5 украинских и 20 российских или сепаратистских станций.

Что касается платной подписки на электронные медиа, то ее, по словам Куликова, сегодня в Украине так же мало, как и в Беларуси.

Подготовил Борис Горецкий

Пленники фиктивного мира

Возбужденное «большинство» легко ловить на крючок мифов, главное, чтобы мифы были простыми и понятными.

Сергей НИКОЛЮК

«Если ты такой умный, то почему такой бедный?» Вот такая жизненная философия, рожденная в мире чистогана. Чистоган, если кто запамятовал, это наличные деньги, поэтому мир чистогана — это мир, в котором все продается и покупается… по рыночным ценам. Миру чистогана противостоит мир отношений, основанных на справедливости. Это его главная духовная скрепа. Без нее и шагу ступить нельзя. Без нее и в льготную очередь на квартиру не поставят, и ребенку в дошкольном учреждении место не выделят.

Там, где деньги не являются мерой стоимости, средством обращения, платежа и накопления, там на помощь приходят простые человеческие отношения, выстроенные по принципы «ты — мне, я – тебе». Как тут не вспомнить Нестерку с его камнем за пазухой?

Но мир не стоит на месте. К тому же поговорку «В семье не без урода» еще никто не отменял. На смену наличным деньгам пришли банковские карточки и платежи с помощью электронных гаджетов. Компания Amazon уже открывает магазины без касс и продавцов. Покупателю достаточно положить товар с полки в корзину. Все остальное за него сделает электроника.

Что касается уродов, то для обозначения их современной разновидности изобретено специальное слово «дауншифтер» (от англ. downshifting — переключение автомобиля на более низкую передачу). Дауншифтеры отказываются от идеологии потребительства, они не стремятся к карьерному росту и ориентируются на «жизнь ради себя». Этакие современные последователи римского императора Диоклетиана, который после двадцати лет успешного правления, отказался от власти и остаток жизни провел в поместье, где увлекся выращиванием капусты.

Искусством выращивания капусты на суглинистых и песчаных отечественных почвах овладели и белорусы. Дело, стало быть, за малым, за выращиванием диоклетианов. В качестве оправдания отмечу, что, за исключением стран Балтии, на постсовестском пространстве универсального решения этой на первый взгляд исключительно технической проблемы так и не найдено.

Надписи в туалетах

В том, что между количеством ума и количеством денег на счете в банке существует связь — сомнений не возникает. Разумеется, если вам посчастливилось жить в мире чистогана. Возьмем для примера основателя компании Microsoft Билла Гейтса. Свою первую программу (игру «Крестики-нолики») он написал в 13 лет. Но Гарвард компьютерному гению закончить было не суждено. После двух лет обучения его исключили за постоянные прогулы и неуспеваемость.

А как на счет связи ума с властью? Речь, разумеется, не идет о монархических системах правления, в которых власть передается по наследству. История свидетельствует, что далеко не все монархи проходили по разряду просвещенных, хватало и безумных. Желающим в этом убедиться рекомендую погуглить.

Но оставим монархов историкам и обратимся к всенародноизбранным политикам. Среди них и небезызвестный Адольф Гитлер. Тот самый Гитлер, с именем которого не все только плохое было связано в истории Германии. Тот самый Гитлер, сумевший, благодаря очень жесткой власти, поднять страну из руин. Тот самый Гитлер, при котором формирование немецкого порядка достигло высшей точки. А это как раз то, «что соответствует нашему

пониманию президентской республики и роли в ней президента». Чье это конкретно понимание, полагаю, белорусскому читателю можно и не пояснять.

Но за счет каких талантов ефрейтор и несостоявшийся художник сумел консолидировать и сплотить вокруг себя немецкую нацию? Ссылки на превосходство в интеллекте не проходят, тем более в стране, подарившей миру целую плеяду мыслителей высочайшего уровня (от деятелей науки и искусства до политиков). Вспомним литературного персонажа Владимира Ленского, который в начале XIX века «из Германии туманной привез учености плоды». За такими плодами в Германию в те годы съезжались со всей Европы.

Почему же в первой половине XX века немцы подарили миру нацизм? Не мог же ефрейтор, пусть и не лишенный специфических талантов, развернуть вектор развития целой европейской нации? Здоровой — нет. Но нация была больна. Она к началу восхождения Гитлера на вершину власти прошла через унижение Версальским договором, обязавшим поверженную в Первой мировой войне Германию выплатить репарации (269 млрд золотых марок — эквивалент 100 тыс. тонн золота). А в 1929 году к уже имеющимся проблемам добавился мировой экономический кризис.

Сейчас я уже не вспомню имя французского социолога, специализировавшегося на изучении… надписей в туалетах. Казалось бы, что полезного можно извлечь из подобного рода исследовании? Но не спешите с категоричным выводом. Каждая третья надпись на стенах немецких туалетов перед Второй мировой войной была антисемитской.

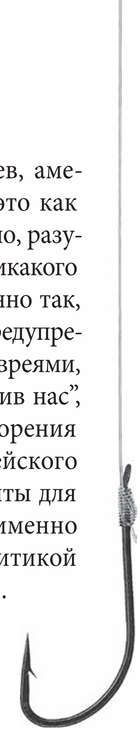
При такой популярности антисемитизма в народе личный антисемитизм Гитлера отходил на второй план. Будущий фюрер был в первую очередь политиком-популистом и свои практические шаги выстраивал «от жизни», то есть от запросов «большинства».

А кто сказал, что возбужденное поражением и кризисом «большинство» способно оценивать мир рационально. Такое «большинство» легко ловить на крючок мифов. Главное, чтобы мифы были простыми и понятными. А самые простые мифы создаются с помощью двух красок — белой и черной. С их помощью политические художники рисуют то, что основоположница теории тоталитаризма Ханна Аренд называла «фиктивным миром» («альтернативной реальностью» в современной терминологии).

Хотите преуспеть в политике? Тогда дождитесь «своего» кризиса и решительно принимайтесь за создание «фиктивного мира». И если большинство соотечественников будет чувствовать себя в нем комфортно, то успех вам обеспечен.

Завершить сказанное лучше всего с помощью цитаты. Подходящую я легко отыскал с помощью Google у американского журналиста Эдварда Делмана: «В декабре 1941 г., когда перед Гитлером оказывается непобедимый союз британцев, американцев и Советов, он интерпретирует это как международный еврейский заговор, что было, разумеется, неправдой: евреи не имели к этому никакого отношения. Но он интерпретирует это именно так, говоря: “Ага! Это именно то, о чем я всегда предупреждал, что мировые державы управляются евреями, и именно поэтому они объединились против нас”, и это становится аргументом в пользу ускорения Endlösung (окончательного решения еврейского вопроса). Так фиктивный мир дает аргументы для изменения мира реального, потому что именно в этот момент Endlösung становится политикой тотального убийства евреев по всей Европе».

Сидит и колбасу жрет!

Через свое поражение (распад СССР) и экономический кризис прошли в начале 90-х годов прошлого века и белорусы. К первым президентским выборам все объективные условия для формирования в обществе массового запроса на «художника», способного нарисовать увлекательную картинку «фиктивного мира», в Беларуси сложились окончательно. А где запрос, там и предложение.

Приведу фрагмент воспоминаний российского политика Константина Затулина на «Эхе Москвы»: «То, что Александр Григорьевич — мастер спора, я прекрасно себе представляю. Во время той избирательной кампании 1994 года он, например, выступая перед селянами, мог разговаривать в таком стиле: “Вы стоите здесь, женщины, руки ваши потрескались от мозолей, вы доите корову, приходите домой, видите пьяного мужа, а надо его еще кормить. А я вчера зашел к Кебичу, а он сидит в своем кабинете и колбасу жрет!”».

Какой профессиональный имиджмейкер мог бы посоветовать для дискредитации политического противника обвинить его в том, что он в рабочее время в своем кабинете ест бутерброд с колбасой?! Однако в конкретных условиях 1994 года образ премьер-министра, жрущего колбасу, производил на возбужденную аудиторию неизгладимое впечатление. Никакие ссылки на чемоданы компромата, а тем более рассказы о миллионах украденных долларов не могли так зацепить тех, чьи руки потрескались от мозолей, тех, чьи руки никогда не держали долларовых купюр.

Такими нестандартными для политика (в западном смысле) мазками рисовал харизматичный лидер картину фиктивного мира. Ее центральным элементом была ВЛАСТЬ, которая в результате разгула демократии оказалась в грязи.

Национально-демократические политики обещали белорусам свободу. Но для типичного представителя белорусского «большинства»,

лишенного внутреннего источника порядка, свобода была синонимом хаоса. «Презумпция свободы как высшей ценности свойственна личности и только личности, — поясняет культуролог Андрей Пелипенко. — Нет большего заблуждения, чем приписывать это стремление всему человеческому роду, как это делает европейская культурно-антропологическая традиция, берущая начало от Просвещения. Не-личность ищет не свободы, а хозяина получше».

Первые и последние демократические выборы в Беларуси (1994) предоставили не-личностям возможность выбрать хозяина, и они ею дружно воспользовались. 82% голосов во втором туре! Лучшей стартовой позиции для перехода от слов к делу строительства фиктивного мира нельзя было и придумать.

К штыку приравнять перо

Как вы судно назовете, так оно и поплывет. На борту белорусского судна прописными буквами выведено «ГОСУДАРСТВО ДЛЯ НАРОДА». Красиво? Красиво. Убедительно? Убедительно и… антиконституционно, ибо противоречит статье 3 Основного закона, согласно которой «единственным источником государственной власти и носителем суверенитета в Республике Беларусь является народ». Все дело в предлоге «для». Он разрывает конституционное единство между народом и государством, разводя их по разные стороны невидимой для обыденного взгляда баррикады.

Царские полномочия, которыми наделила триумфатора первых президентских выборов Конституция образца 1994 года, на поверку оказались не такими уж и царскими. Прав «хозяина земли белорусской» (аналога прав «хозяина земли русской» Николая II) она не давала. Под ногами все время путались какие-то людишки из парламента, конституционного суда и независимых СМИ. Вместе и в розницу они непрерывно твердили благоглупости о «принципе разделения властей».

Удалить этот принцип из Конституции на исходе второго тысячелетия от рождества Христова означало бы создание проблем в будущем. Основатель «белорусской модели» на этот шаг не решился. В 1996 году Основной закон переписали, что позволило «фиктивный мир», то есть то, что публично декларируется, официально считать реальностью.

С тех пор так и живем. Для того чтобы ознакомиться с нашей реальностью, достаточно обратиться к любому выступлению ее главного архитектора. Ограничусь цитатой, позаимствованной из выступления на Республиканском балу выпускников учреждений высшего образования: «Комфортные стартовые условия для вас созданы. Согласитесь, для специалистов, еще не проявивших себя в профессии, получить первое гарантированное рабочее место — это высокое доверие. <…> Когда его нет — посмотрите на своих зарубежных сверстников — тогда вы поймете, что такое первое рабочее место, и сколько молодых людей себя не могут найти хотя бы за гроши, но чтобы быть полезными обществу» (30.06.2018).

Почем нынче комфорт для молодого специалиста в Беларуси? По данным Белстата, средняя зарплата в феврале в системе образования составила 615,2 рубля, а у учителей — 747 рублей. Последняя цифра не поражает воображения. Не дотягивает она до «святой цифры» (500 долларов в эквиваленте), которую с 2010 года с фанатичным упорством обещают белорусам. Но сколько от учительской средней зарплаты останется, если вычесть доплаты за выслугу лет и за категорию, рассчитывать на которые молодые специалисты не могут? Живи — не хочу.

В век мобильных телефонов, обеспечивающих свободный выход в интернет, удерживать «фиктивный мир» в плановых рамках — занятие не из дешевых. И чем больше люфт между реальностью и желательными для власти «картинками», тем больше требуется интеллектуальных и материальных ресурсов.

А реальность наступает (см. таблицу). Три пятилетия подряд темпы роста реальной заработной платы были двузначными. Но ключевое слово здесь «были».

Нет ничего удивительного в том, что в Беларусь возвращается время, когда к штыку власть вновь пытается приравнять перо. Вехи на этом пути — встреча с руководителями и коллективами крупнейших государственных СМИ (10.04.2018) и выступление на торжественном собрании, посвященном Дню Независимости (02.07.2018).

«Информационное поле Беларуси в опасности! Интернет, социальные сети и мессенджеры манипулируют сознанием! С их помощью внешние игроки пытаются “взрывать” общество изнутри! Демонтаж государств начинается с хаоса в головах граждан, с игнорирования закона, с отказа от общечеловеческих норм жизни!»

Вот далеко не полный перечень, с помощью которого «фиктивный мир» пытается сегодня заслониться от мира реального.

Среднегодовые индексы прироста (снижения) реальной заработной платы (в процентах)

1996–2000	2001–2005	2006–2010	2011–2015	2016–2017
11,3	15,8	10,3	7,7	–1,2

Статистический ежегодник 2017 (расчеты автора)

Пра нядопуск, акрэдытацыю ды іншае

Праблемы з атрыманнем інфармацыі ў незалежных журналістаў існуюць каторы год і наўрад ці знікнуць у бліжэйшы час. Асноўная прычына — нежаданне многіх, калі не большасці, чыноўнікаў адкрыта і публічна ўзаемадзейнічаць з грамадскасцю праз прэсу. У той жа час журналісты маглі б дамагчыся большага, калі б дакладна разумелі свае правы і магчымасці.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Права ёсць, магчымасці абмежаваныя

Журналіцкая прафесія — гэта перш за ўсё збор і распаўсюд інфармацыі. Журналіст, які якасна выконвае свае прафесійныя абавязкі, робіць найважнейшую справу — інфармуе супольнасць аб падзеях і працэсах, што адбываюцца ў краіне; аналізуе, чаму адбываецца менавіта так; прапануе з меркаванні экспертаў і людзей дасведчанных, як зрабіць лепей. Але тут паўстае пытанне: ці можа журналіст якасна сабраць інфармацыю для далейшага асэнсавання яе экспертамі, чынавенствам і грамадствам, калі яго права на збор інфармацыі істотна абмежавана? Адказ відавочны — не. І ад гэтага «не» церпіць не толькі журналіст, але грамада і дзяржава.

«Трэба дамагацца, каб парушаныя правы журналістаў былі адноўленыя».
Алесь Асіпцоў

«Перашкоды ў доступе да інфармацыі не спыняліся ніколі. Забарона і абмежаванне былі заўсёды — і калі мы выходзілі ў папяровым варыянце, і калі сталі выходзіць толькі як інтэрнэт-газета», — кажа галоўны рэдактар «Бобруйского курьера» Анатоль Санаценка.

Ён распавёў, што ўлады ўздзейнічаюць нават на грамадскія аб’яднанні, каб тыя абмяжоўвалі магчымасці незалежных журналістаў у атрыманні інфармацыі. «Напрыклад, калі прыязджаў пасол Ізраіля ў Бабруйск, яўрэйская суполка запрасіла на сустрэчу нашага журналіста, але потым куратарка праграм гэтай суполкі патэлефанавала мне і ў нервовым тоне адмовіла, хоць я яе даўно ведаю. То бок, ідэолагі забаранілі нам прысутнічаць на прэс-канферэнцыі, арганізаванай спецыяльна для ізраільскага пасла з удзелам яўрэйскай суполкі. Гэта быў недзе 2008–2009 год», — адзначае кіраўнік «БК».

«У мяне няшмат было выпадкаў, калі мне адмаўлялі ў атрыманні інфармацыі. Больш за ўсё гэта арганізацыі сілавога блоку, бо яны закрытыя і адрасуюць усе пытанні да свайго прэсавага сакратара, дазваніцца да якога надзвычай складана. Яшчэ адна праблема — гэта вялікія прадпрыемствы. Напрыклад, “Магілёўхімвалакно” ці “Белшына” альбо Бабруйскі завод трактарных дэталяў і агрэгатаў, дзе час ад часу адбываюцца нейкія рэзанансныя падзеі. Там проста адгаворка такая — пішыце лісты, прыязджайце, пагутарым», — распавядае Алесь Асіпцоў, магілёўскі незалежны журналіст, які супрацоўнічае з інфармацыйнай кампаніяй БелаПАН. Ён адзначае, што для яго цяжэй атрымаць інфармацыю з Магілёўскага райвыканкама і з Бабруйскага гарвыканкама. «Гэта нейкія

непрыступныя бастыёны, я не ведаю, з чым гэта звязана», — сцвярджае журналіст.

Згодна з артыкулам 34 Закона «Аб сродках масавай інфармацыі» журналіст СМІ мае права збіраць, запытваць і атрымліваць інфармацыю з дзяржаўных органаў, ад палітычных партый, іншых грамадскіх аб'яднанняў; прысутнічаць у парадку, вызначаным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, у раёнах узброеных канфліктаў ці надзвычайных сітуацый, на масавых мерапрыемствах, у месцах іншых грамадска важных падзей і перадаваць адтуль інфармацыю.

У сваю чаргу артыкул 6 закона «Аб дзяржаўнай службе ў Рэспубліцы Беларусь» абвяшчае, што дзяржаўная служба грунтуецца, між іншым, на прынцыпах галоснасці, прыярытэце правоў і свабод чалавека і грамадзяніна, гарантый іх рэалізацыі, падкантрольнасці і падсправаздачнасці дзяржаўных служачых.

Але напісанае на паперы не значыць, што так ёсць насамрэч.

Няма чаго распавесці

Калі беларускае заканадаўства канкрэтна вызначае правы журналістаў і абавязкі чыноўнікаў, чаму ж парушаецца і тое, і другое?

«Справа ў тым, што мы — адзіны незалежны інфармацыйны партал у гэтым рэгіёне Магілёўскай вобласці», — кажа Анатоль Санаценка. І падкрэслівае, што рэдакцыя «Бобруйского курьера» ніколі не адмаўлялася ад прынцыпаў дэмакратыі, свабоды слова, меркаванняў, выбару, прыярытэту правоў чалавека. І гэта, на яго думку, не надта падабаецца мясцовым уладам у Бабруйску.

«Для аператыўных рэпартажаў каментарыі чыноўнікаў не патрэбны, бо яны самі мала што ведаюць і разумеюць. На маю думку, яны часта адмаўляюцца кантактаваць з журналістамі, бо не ўяўляюць, што сказаць. Яны проста некампетэнтныя. Часам бывае, што задаеш пытанне, а чыноўнік не ведае, у чым палягае тая праблема. Мне аднойчы адзін дзяржслужачы Магілёўскага гарвыканкама паведаміў, што толькі 10% людзей у гэтым будынку — ён паказаў на гарвыканкам — рэальна нешта робяць і вырашаюць», — адзначае незалежны магілёўскі журналіст Алесь Буракоў.

Пра некампетэнтнасць многіх беларускіх чыноўнікаў на месцах гаворыць і рэдактар крычаўскай незалежнай газеты «Вольны горад» Сяргей Няроўны. «Да прыкладу, Лукашэнка праводзіць мерапрыемствы, на якія часам запрашае незалежную прэсу. І там кажа пра многае так, як ён гэта разумее. Але падобнага на раённым узроўні няма. Чаму б і ў рэгіёнах не гаварыць адкрыта, як ёсць? Відавочна, што некампетэнтнасць прысутнічае, ёсць і боязь мясцовых кіраўнікоў, што ляпнуць яны нешта "лішняе", гэта надрукуюць незалежныя выданні, а потым "зверху" гэтых гора-кіраўнікоў пакараюць».

На думку ж Алеся Асіпцова, адмаўляючы ў прадастаўленні інфармацыі незалежным журналістам, і чыноўнікі, і афіцыйныя прадстаўнікі буйных прадпрыемстваў дзейнічаюць недальнабачна і робяць горш толькі самі сабе, паколькі менавіта іх голас у такім выпадку пачуць немагчыма. Гэта грае на руку тым, хто знаходзіцца з імі ў канфлікце і актыўна выкарыстоўвае СМІ для давядзення сваёй пазіцыі да грамадскасці.

«Для аператыўных рэпартажаў каментары чыноўнікаў не патрэбны, бо яны часцяком мала што ведаюць і разумеюць у сітуацыі, якая раптоўна надарылася».

Алесь Буракоў

Некампетэнтнасць, боязь чыноўнікаў мець зносіны з незалежнымі журналістамі ідзе на шкоду не столькі медыям, якія ў любым выпадку раскрываюць праблему (іншае пытанне — пад якім вуглом?), колькі грамадству.

Дарэчы, дзейсны закон ніяк не падтрымлівае «набраўшых вады ў рот» прадстаўнікоў улады. Згодна з артыкулам 6 Закона «Аб інфармацыі, інфарматызацыі і абароне інфармацыі» грамадзянам Рэспублікі Беларусь гарантуецца права на атрыманне, захоўванне і распаўсюджванне поўнай, дакладнай і своечасовай інфармацыі аб дзейнасці дзяржаўных органаў, грамадскіх аб'яднанняў, аб палітычным, эканамічным, культурным і міжнародным жыцці, стане навакольнага асяроддзя ў парадку, устаноўленым гэтым Законам і іншымі актамі заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Незразумелае слова «акрэдытацыя»

Напэўна, самай папулярнай і доўгаграючай адгаворкай, якая нібыта тлумачыць нядопуск журналістаў на пасяджэнні органаў мясцовай улады або тыя мерапрыемствы, якія яна праводзіць, з'яўляецца адсутнасць акрэдытацыі. «Прыкладна гадоў

дзесяць назад, калі намеснікам старшыні Магілёўскага аблвыканкама быў Снапкоў, у Магілёве пратэставалі кіроўцы маршрутных таксі. Улады наладзілі сустрэчу з пратэстоўцамі. Калі ўсё сабраліся ў актавай залі, то ён запрасіў усіх журналістаў, а потым сказаў, што да тых, у каго няма акрэдытацыі аблвыканкама, просьба сыйсці. Была выкарыстана такая прыдумка, каб ад усіх, хто не "свой", пазбавіцца», — узгадвае Алесь Буракоў.

«Мы звярталіся па акрэдытацыю ў райсавет дэпутатаў, але нам адмовілі, таму што нас, журналістаў "Вольнага горада", мясцовыя чыноўнікі не ўспрымаюць як журналістаў», — кажа Сяргей Няроўны. Разам з тым, адзначае ён, улада бачыць у «Вольным горадзе» сродак масавай інфармацыі, а яго прадстаўнікоў — журналістамі, калі ёй гэта выгадна. «Яны лічаць "Вольны горад" за паўнавартасную газету, толькі калі дасылаюць позву ў суд, калі патрабуюць прыцягнуць журналіста да адказнасці за публікацыі, калі пракуратура выносіць папярэджанні. А калі ім не выгадна — "вы ніхто, вы не зарэгістраваныя", і нас нікуды не пускаюць», — распавёў рэдактар незалежнай газеты.

> ***«Улада ўспрымае газету "Вольны горад" як сродак масавай інфармацыі, а яе супрацоўнікаў – як журналістаў толькі тады, калі ёй гэта выгадна».***
> **Сяргей Няроўны**

Варта адзначыць, што падвойныя стандарты як ніколі характэрныя для цяперашніх беларускіх улад. Напрыклад, «не СМІ» незалежны «Вольны горад» цягнуць у суд па абвінавачванні ў паклёпе. Але сайт УУС Магілёўскага аблвыканкама, які згодна з заканадаўствам падпадае пад абвінавачванне ў распальванні варожасці да грамадзян цыганскай нацыянальнасці (бо пазначае ў сваіх паведамленнях толькі гэтую нацыянальнасць у адносінах да затрыманых і падазраваных), да адказнасці прыцягнуць ніяк нельга, бо гэта, маўляў, «не СМІ». Па меншай меры, так успрымае афіцыйны сайт свайго ведамства першы намеснік начальніка УУС аблвыканкама Аляксандр Васільеў.

Што ж тычыцца акрэдытацыі (а гаворка ідзе пра пастаянную акрэдытацыю пры дзяржоргане), то чамусьці многія нашы журналісты, пачуўшы гэта замежнае слова з вуснаў прадстаўніка ўлады, не лічаць неабходным спытаць:«А ці маеце вы палажэнне аб менавіта такой акрэдытацыі?» Яны згаджаюцца на «акрэдытацыю» ў выглядзе нейкай паперкі з фотаздымкам і пячаткай, якая ўзнікла ў галаве мясцовага чыноўніка не самага вялікага рангу. Хоць на самой справе акрэдытацыя — гэта працэдура, якая павінна быць абгрунтавана і распісана ў нарматыўным акце. Калі ж такога акта ў тым ці іншым дзяржоргане няма, то патрабаванне акрэдытацыі — гэта ні што іншае, як псіхалагічны «наезд» на журналіста, які трэба адбіваць усімі магчымымі законнымі спосабамі з прыцягненнем да адказнасці нахабных чыноўнікаў ды прыткіх прадстаўнікоў улады.

Адзіны шлях

Нягледзячы на тое, што спробы незаконна абмежаваць доступ журналістаў да інфармацыі сустракаюцца ў сучасных беларускіх рэаліях практычна паўсюдна, далёка не заўсёды да іх прыцягваецца ўвага грамадскасці. Гэта ўжо камень у гарод незалежнай журналісцкай супольнасці, якая проста абавязана акцэнтаваць праблему, калі хоча, каб ганебная для краіны практыка была выкаранена. У журналіста, якому адмовілі ў інфармацыі ці не пусцілі на пасяджэнне, па сутнасці, ёсць толькі адна магчымасць неяк гэтаму супрацьстаяць — скардзіцца, скардзіцца і яшчэ раз скардзіцца ў як мага большую колькасць інстанцый. Тым часам калегі павінны надаваць гэтай цяжбе максімальны розгалас.

«Трэба дамагацца, каб парушаныя правы журналістаў былі аднаўленыя. Я захапляюся сваімі калегамі, якія ўмеюць гэта рабіць, якія звяртаюцца ў суды, якія рэгулярна пішуць скаргі, якія знаходзяць час на такога роду дзеянні. Я за тое, каб любы выпадак з нядопускам журналіста на мерапрыемства ці пры адмове ў атрыманні інфармацыі абавязкова разглядаўся і не заставаўся па-за ўвагай», — кажа Алесь Асіпцоў і адзначае, што такім шляхам яго калегі шмат чаго дамагліся. Напрыклад, дадае Алесь, тыя ж супрацоўнікі дэпартаменту аховы ў судах раней патрабавалі пашпарт, а цяпер прапускаюць па журналісцкіх пасведчаннях.

«Дамагацца выканання сваіх правоў, канешне, трэба, бо, па-першае, чыноўнікі — гэта людзі, якія атрымоўваюць заробкі з нашых падаткаў. Па-другое, трэба ім нагадваць, што ўсе іхныя супрацьзаконныя ўчынкі трапляюць у маніторынгі праваабаронцаў: як дзейнічае ўлада, наколькі яна гатовая ісці насустрач грамадству. І калі журналістаў кудысьці не пускаюць, значыць, і ў грамадстве не будзе дэмакратычных, пазітыўных змен», — мяркуе Алесь Буракоў.

Кожны з нас можа дамагчыся большага, калі дакладна разумее свае правы і магчымасці, каб іх адстаяць.

«Смешная» судьба независимых белорусских СМИ

В начале мая в Минске и Бобруйске прошла презентация романа «Невероятные приключения Вацлава Принципа, или — Бобруйск и его жЫвотные». Автор книги Анатолий Санотенко назвал ее «хроникой журналистики, которая пикирует». Главный герой романа – редактор газеты «Предпоследние новости» Вацлав Принцип постоянно встречается с глупостью, попадает в смешные и комические ситуации. Как рассказал Анатолий, роман основан на реальных событиях и поэтому много в чем автобиографический. Гости презентации отметили, что, когда автор зачитывал отрывки из книги, они вспоминали М. Жванецкого. Чего-чего, а юмора и сарказма в романе хватает. Сегодня мы предлагаем вам два рассказа.

(Источник: www.baj.by)

Анатолий Санотенко

Фельетоны-главы из постмодернистского романа-трансформера-трэвел-комикса «Невероятные приключения Вацлава Принципа, или – Бобруйск и его жЫвотные»

ИЗ ПОСЛЕДНИХ СИЛ...

Александр Сергеевич Питкин был вьюрким молодым человеком.

Начинал в патриотической молодежной организации — в прибежище юных карьеристов, затем нашел высокого покровителя в лице заместителя пред(сед)ателя горисполкома и был взят в «святая святых» — в бобруйский «Белый дом», — как называли это здание в народе за цвет его оштукатуренного фасада.

А надо сказать, тогда уже наступили «правильные» времена, общество и СМИ опять взяли под контроль, всех активных граждан — на карандаш.

Многим это было привычно: в памяти еще были свежи времена «советского крепостничества».

Как хороши, как свежи были… розги, так сказать.

Питкин тоже вдохнул того затхлого времени (будучи тогда еще ребенком-пионэром). Вздохнул, глотнул — и не поморщился: оно ему понравилось. Поэтому вхождение в новые-старые времена у него проходило естественно, мягко. Без катаклизмов и пертурбаций.

Трудился Питкин начальником отдела «идиотической работы» — так его любя обзывали острые на язык горожане.

В обязанности Питкина входило «пресечение и противодействие». А еще — контроль и всяческое «торможение» независимых СМИ, которых за несколько лет относительной свободы, случившейся по досадному историческому недоразумению, появилось как грибов после дождя.

Препятствование им являлось первостепенной, главной задачей его отдела!

В секретных инструкциях, выданных ему, так и было записано: «противодействие деструктивному влиянию негосударственных СМИ».

И Питкин бдел, противодействовал.

Основной его заботой и головной болью, разумеется, было издание Вацлава Принципа «Предпоследние новости».

Дело в том, что Принцип пошел на принцип и отказался подчиняться отделу «идиотической

работы». В своих редакционных колонках он налево и направо бичевал местных чиновников. И, хотя некоторые из них были тайными садомазохистами, им эта публичная порка все же была не по нраву. Ощущения не те.

А между тем Вацлав Сигизмундович и его издание беспощадно выводили на свет истинный неприглядные дела и поступки чиновников исполкома и городского совета. Замахивались на силовые и контролирующие органы. На столпы и основания молодой, развивающейся идеологии их государства.

Это было ЧП районного масштаба.

Решили действовать — аккуратно, тайно. Без шума и пыли.

Начали с подтягивания идеологических сил и распределения обязанностей в этой неравной битве с Принципом.

У соседей, в другом городе, был аналогичный опыт борьбы. Питкина с отделом пригласили туда на обучающий семинар.

Главный идеолог главного в их области города был тоже человеком весьма молодым и чрезвычайно юрким: к 32 годам успел и журналистский факультет «кончить», и главредом районки поработать, и заместителем пред(сед)ателя (рай)исполкома побывать…

Сверкая прямоугольными очками, мерцая синтетическим костюмом, растягивая гласные, он шесть часов окормлял свою идеологическую паству.

Было сказано много филологически правильных, но по своему нутру, по своей сути — и это прекрасно понимали все присутствующие, — гнилых слов, должных показать, как исходя из имеющегося опыта можно системно бороться с «оппозиционным», «деструктивным», «вражеским, «желтым», «не нашим» изданием Принципа.

«Отсекаем от них систему распространения, которая полностью находится в наших руках; предупреждаем предприятия и учреждения об ответственности за проведение подписки на это, с позволения сказать, издание; изолируем их от рекламодателей — также строго предупреждая последних об ответственности… И таким образом достигаем искомого результата.

Но главное — лишить их рекламы! Лишить их рекламы! Поскольку современные средства массовой информации пополняют свои редакционные бюджеты в основном за счет нее… Запомните — главное реклама!..»

К концу семинара начуп (начальник управления) так разошелся, так, говорим, раздухарился, что его еле остановили: иногородним надо было уже разъезжаться по домам, рабочий день давно закончился… Пора и честь знать (ну или что там у идеологов вместо нее…).

На обратном пути в исполкомовском автобусе, как это водится, стали снимать стресс, выпили по надцать капель.

Закуски почти не было, всех развезло, раскачало, растрясло… В том числе — идеологически.

И вот уже кто-то завел крамольные речи, послышались анекдоты про Самого, зазвучали нехорошие, грубые слова…

И Питкин, опьянев больше всех, но из последних сил держа идеологическую оборону все повторял заплетающимся языком своим сотрудникам, бродя между сиденьями: «Главное — отсечь от Принципа (ик) и его газеты (ик) рекламу!»

«Рекламу давать можно, — пытался он объяснить общую “политику”, — но только не Принципу! Только не Принципу!.. Ик!»

Вацлаву Сигизмундовичу рассказали, конечно, об этом семинаре и этих автобусных экзерсисах Питкина.

Он пожал плечами, сказал: «Имбецилы». И добавил: «Идеологические». А потом еще добавил: «В ассортименте».

ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ «ВРАГА НАРОДА»

Девятый фельетон Принципа
(Не опубликован по причине остановки выхода газеты)

Граждане судьи!

Граждане народные заседатели!

Граждане чиновники!

Я виноват!

Виноват я в том, что в течение 25 лет, работая журналистом, своими публикациями разрушал наше процветающее государство, не давал спокойно спать нашим уважаемым государственным деятелям, имеющим в личной собственности виллы стоимостью в 70 лет их доблестной чиновнической службы, несмотря на то что работают они на своих постах только пять лет…

Виноват в том, что обращал внимание наших читателей на несоответствие вышеупомянутых служащих занимаемым ими должностям. На беззаконие, исходящее от них. На их бессердечие и эгоизм.

Виноват в том, что вступался на страницах печати за слабых сих, защищал как мог их права…

Виноват, что своими статьями прекратил избиения и издевательства над детьми во время их экскурсий в бобруйскую колонию для несовершеннолетних… Что после этих публикаций были уволены полицейские чиновники…

Виноват, что высмеивал «отцов города» за дела рук их… За их отсталое мышление и желание возвыситься над Церковью — с помощью строительства помпезных памятников, которые обязательно должны быть выше церковных куполов…

Виноват и в том, что показывал чиновнический обман на выборах…

В том, что некоторые из достойнейших госслужащих потом также были отправлены в отставку… Включая руководителя города, к тому времени надоевшего всем своей неадекватностью…

Виновен в том, что участвовал в создании новых газет, которые, как мне известно, вам не нравились — из-за их публикаций, из-за их редакционной политики, из-за их неподконтрольности вам… Да и просто — по факту их существования…

Виноват, что 25 лет, не получая за это ни копейки, был волонтером, строил и поддерживал изо всех сил свободное гражданское общество в нашем городе.

Об этом моем преступлении многим неизвестно, поэтому, видимо, надо подробнее…

Началось это давно. Так давно, что уже и вспомнить трудно.

Вначале было Литературное общество, которое я создал, воспользовавшись ослаблением идеологического контроля в те годы.

Потом активно участвовал в работе общества жертв политических репрессий. Создал и выпускал каждый месяц их информационный бюллетень. В котором много писал о работе ваших «предшественников» — в 30–50-е годы 20-го века; о принципах функционирования тогдашнего репрессивного механизма… (Каюсь, делал я это преднамеренно. И мне известно, что эти публикации вызывали моральные страдания и страх в ваших душах).

Потом, не спрашивая у вас разрешения, я создал Школу молодых журналистов, где учил начинающих авторов основам нашей профессии, которая столь ненавистна вам.

И это я тоже делал сознательно. Хоть и без всякого умысла.

Но, поскольку это наносило ущерб вашему самосознанию, вашему мировоззрению и крепости вашей коррупционной власти, значит, надо покаяться и в этом…

Затем — страшное дело! — я стал активным участником правозащитного общества… Потом вступил в общество свободных писателей, которых вы и так, и этак. И все — никак!..

Каюсь, каюсь и еще раз каюсь!

Все это сильно ослабило вас, вызвало нравственные потрясения в ваших душах, нанесло непоправимый ущерб вашей жизненной философии, а также «репутации»…

Я знал о вашем «высочайшем» желании, чтобы я, мое издание перестали бы работать, перестали бы вести свою «подрывную деятельность», которая, по вашему мнению, представляла прямую, непосредственную угрозу вам, вашему бизнесу и коррупционным схемам.

Мне также передавали ваше пожелание, чтобы я уехал — в другой город или вот — в другую страну…

Но я не сделал этого, хотя понимал, что это принесет вам нестерпимую боль… невыносимое идеологическое, онтологическое, эсхатологическое и т. д. мучение!

Более того, я ведь возглавил столь ненавистное вам издание, с которым вы и ваши предшественники боролись 100 лет, которое закрывали еще 100 лет тому назад…

Да, я знал, что это будет для вас как апокалипсис, как ад, пришедший к вам в гости, как ветхозаветная мука…

Но я не отказался от своих «преступных планов», продолжил выпуск этого издания…

Мне известен масштаб последствий… То, что — на время — в аптеках нашего города исчезли валериановые капли, настойка с антисоветским названием «Пион уклоняющийся», а также кордиамин и валокордин…

Знаю, что реанимация местной больницы работала на износ, не справляясь с жертвами морально-нравственных переживаний, появлявшихся лишь из-за факта существования моего издания…

Сколько ваших коллег-чиновников выбросилось с верхних этажей горисполкома с криком «Он идет!»

Сколько работников вашей полиции застрелилось из табельного оружия!

Сколько сотрудников ваших спецслужб удавилось на собственных ремнях в своих кабинетах!..

Вы говорите, что это — преувеличение, что такого не было…

Но, граждане судьи! Думаю, что по совокупности всех «преступлений» я заслуживаю высшей меры «ответственности» — уважения народа!..

(Раздается чей-то «исторический» истошный крик):

«Конвой!»

(Входит идеологический конвой — в серой полевой форме с нашивками на рукавах, в блестящих касках и с короткими автоматами в полусогнутых руках…).

Alles.

Медиация в журналистике

«Я разбираюсь в людях!» — этим утешает себя, думаю, каждый человек. И уверена — каждый журналист. Особенно тот, который написал хотя бы пять первых интервью. Понимать психологию человека, несомненно, важное качество. Но причем тут медиация? Первой реакцией на приглашение принять участие в образовательной программе по медиации было недоумение. Что общего у журналистики и медиации?!
Медиация служит для того, чтобы разрешать конфликтные ситуации. А для журналистов конфликт — это хлеб.

Участники курса выполняют задание

Автор идеи организовать такие семинары — зампредседателя БАЖ Алина Суровец — в первый же день тренинга помогла нам понять, где могут пригодиться навыки медиации и чего ожидать от курса: «Идея семинара по медиации возникла в результате моих поездок и разговоров в региональных филиалах организации и редакциях. Коллеги рассказывали о сложностях, особенно при контактах с чиновниками, а также о проблемах во взаимоотношениях со своими работодателями. Сложилось ощущение, что многие конфликты возникают из-за элементарного неумения людей выстраивать отношения. Так в нашем лексиконе появилось слово “медиация”».

Медиация, или посредничество — это способ разрешения конфликтов с помощью третьей, независимой и незаинтересованной, стороны. В последние годы медиация стала отдельной профессией. В 2013 году процедура медиации официально прописана и закреплена в Законе Республики Беларусь «О медиации». Однако умение решать конфликтные ситуации — это слишком обобщенное понимание сути медиаторства. В основе медиации лежит владение специальными коммуникативными техниками. Пожалуй, невозможно быть медиатором без глубокого понимания психотипологии человеческих характеров. Именно способность

Аліна Суравец:

«Для нашых партнёраў быў крыху дзіўным запыт на трэнінгі такога кшталту, бо лічыцца, што псіхалагічная дапамога чалавеку — рэч інтымная. А тут цэлая група людзей, якім трэба тлумачыць усё і адразу: канфліктагогію, камунікацыю, перамовы, медыяцыю…
Вялікі дзякуй нашым патнёрам, што ўсё зразумелі і максімальна садзейнічалі таму, каб гэты курс адбыўся».

Участники группы
с тренером
Татьяной Беляевой

Тренер Стас Никитин

«разбираться в людях» объединяет хороших медиаторов и хороших журналистов.

Алина призналась, что сначала обдумывала, не привлечь ли психолога к разрешению межличностных конфликтов в журналистских коллективах, но вскоре поняла, что кроме психологии здесь могут быть полезны и другие знания. Например, о природе конфликтов, о способах эффективной коммуникации. Немаловажно было получить и навыки — как вести переговоры, как наиболее корректно сформулировать вопросы.

Согласно мнению американского ученого Роберта Плутчика, создавшего в 1962 году психоэволюционную теорию эмоций, есть две вещи, по которым можно определить, как человек будет вести себя в той или иной ситуации. Это — эмоции (что мы чувствуем и как это проявляем вовне) и лингвистические паттерны. Таким образом, если понять глубинную эмоцию, достучаться до ее нейропсихологической, нейрофизиологической основы и отследить лингвистические паттерны речи человека, то фактически можно получить ключ доступа к сознанию человека. Нужно только присмотреться к его внешнему виду, всмотреться в лицо и обратить внимание на жестикуляцию. И вспомнить, чему нас учили тренеры семинара Татьяна Беляева и Елена Шимко.

Татьяна Беляева:

«Меня впечатлило, что уже после первого трехдневного модуля журналисты смогли поделиться осознанным опытом применения медиативных техник на практике — во взаимоотношениях с читателями, коллегами, чиновниками».

По мнению юриста, профессионального медиатора Татьяны Беляевой, «владение приемами медиации позволяет журналисту задавать эффективные вопросы, быстро устанавливать доверие с собеседником, располагать к себе, оставаться непредвзятым и морально устойчивым в сложных и довольно конфликтных ситуациях». Кроме того, считает Татьяна, в медиации можно научиться конструктивно разрешать конфликты, не жертвуя своими интересами и не ущемляя вторую сторону.

— Я далека от мысли, — говорит Татьяна, — что журналист, вникая в конфликт, который он описывает в своем материале, должен немедленно стать медиатором и с успехом разрулить ситуацию. Однако журналист контактирует не только с героями своих публикаций, но и с коллегами, с руководителями своих изданий. Вот тут-то медиация как раз кстати.

Вот что думает о полученных знаниях журналист Дмитрий Лупач: «Навыкі медыятара таксама вельмі патрэбныя і ў працы рэдактара, асабліва ў вялікіх рэдакцыях, дзе ёсць некалькі аддзелаў і дзе працуе шмат журналістаў. У рэдакцыйных калектывах часта ўзнікаюць канфлікты

Андрей Почобут, Алесь Бураков, Елена Степанова, Людмила Хмелевская и тренер-медиатор Татьяна Беляева

Зміцер Лупач:

«Дзякуючы ведам па псіхалогіі і медыяцыі ў большасці выпадкаў удаецца знайсці падыход да чыноўнікаў і іншых службовых асобаў, якія, як правіла, настроены варожа да журналістаў, бо бачаць у іх сваіх непрыяцеляў».

інтарэсаў як у вертыкальным накірунку (рэдактар / начальнік аддзела — журналіст), так і ў гарызантальным — паміж самімі журналістамі. Таму, валодаючы гэтымі навыкамі, можна садзейнічаць паразуменню паміж бакамі канфлікту. Гэта тычыцца і той сітуацыі, калі ты сам з'яўляешся ўдзельнікам канфлікту — можаш паглядзець на сябе збоку».

После тренинга прошло больше года и, судя по высказываниям коллег, они все больше ценят новые знания и опыт. Фотокорреспондент из Борисова Александр Зенков сказал, что полученные знания помогают ему сохранять уверенность и спокойствие во время переговоров: «Теперь разбираюсь в психотипах чиновников, с которыми приходится общаться. Это самая главная фишка тренинга».

Редактор молодечненского информационного портала kraj.by Светлана Тишко нашла в медиации свои прелести: «Сколько раз в неделю мы оказываемся в ситуации конфликта интересов? Ежедневно. Можно, конечно, попробовать "прогнуть" весь мир под себя, но вряд ли это получится. Тем более что мне по характеру ближе переговоры не жесткие, а именно гарвардский метод, при котором обе стороны остаются в выигрыше. Когда нам рассказали о нем, я так обрадовалась! Потому что привыкла думать, что в переговорах всегда побеждает одна сторона, а вторая — слабая, которая обязательно уступит в этой "битве" характеров. Если слабаку в результате переговоров тоже хорошо, то это случайность, приятный побочный эффект? Оказывается, это не так. Отстаивая свои интересы, не обязательно быть "танком", который топчет чужие приоритеты. Проблему можно решить и мирным путем — как я теперь люблю делать».

Как на любом хорошем образовательном мероприятии, очень ценной была тренировка. Мы садились рядом с двумя антагонистами, у которых были абсолютно противоположные цели, выслушивали каждого, после чего задавали им «правильные» вопросы и снова каждого выслушивали. Потом приводили пару к консенсусу, к результату «выигрыш — выигрыш». Разумеется, овладение приемами и технологией эффективной медиации — дело многократных тренировок, но программа была разработана настолько удачно, что мы научились за максимально короткий промежуток времени достоверно составлять психологический портрет человека и после двух-трех вопросов понимать, что для него важно, каковы его ценности и мотивы.

Светлана Тишко рассказала, что полученные на курсе знания применяет чуть ли не ежедневно: «Недавно, в последний рабочий день накануне выходных, звонит возмущенный читатель: "Кто вам разрешил указывать мой адрес и писать, что здесь идут съемки фильма?!" Но мы не указывали его

Людмила Хмелевская (Лунинец) и тренер-медиатор Татьяна Беляева

адрес, мы только назвали деревню, где проходили съемки. И вот он возмущается на том конце провода, а я сижу и пытаюсь понять, что же его так возмутило, чего этот человек хочет на самом деле? Кажется, нашла приемлемый для него и для редакции вариант. Но пока до конца не уверена, возможно, мужчина еще позвонит нам. Вот и проверю, насколько грамотно я провела с ним беседу».

Есть еще один эффект, который дали тренинги по медиации, — умение рефлексировать, смотреть на себя со стороны, разбираться в своих собственных чувствах и эмоциях, выделять и осознавать свои собственные интересы и мотивацию, анализировать свои поступки. Это отметил могилевский журналист Александр Бураков: «Не секрет, что журналистское сообщество достаточно жестко поделено по профессиональным интересам. Ритм работы репортеров имеет мало общего с рабочим ритмом авторов колонок или, например, фельетонов. Журналисты, специализирующиеся на политических темах, не всегда найдут общий язык с любителями кулинарии или зоозащитниками. Тем не менее все мы объединены в одну ассоциацию — БАЖ — и нам нужно уметь вместе отстаивать свои общие интересы. Примерно то же самое, думаю, можно сказать о редакциях, где люди очень разные, и часто это прекрасные "банки с пауками". Медиация реально помогает понять, что нужно сделать с собой, чтобы суметь определить реальные интересы и отсечь все остальное».

Александр Бураков:

«В плюсы образовательной программы по медиации я бы включил нашу серию дебатов. Журналисты смогли обменяться мнениями с политиками, правозащитниками и молодыми лидерами НПО. Раньше мы такого не делали».

Семинар, как позже выяснилось, кроме развития профессиональных навыков дал и некоторые «побочные эффекты». Медиаторство оказалось настолько захватывающим, что некоторые из участников решили заняться этим профессионально. Одна из журналисток уже закончила курс медиации при Белгосуниверситете и получила Свидетельство медиатора Министерства юстиции.

Участники летней школы медиации

Вот что сказала Алина Суровец: «Асабіста мне курс даў новыя карысныя веды як у журналісцкай прафесіі, так і ў асабістым жыцці. На курсе было шмат практыкі, якая падмацоўвалася слушнымі падказкамі і парадамі трэнераў. У тым ліку і персанальнымі парадамі, за што ім асабістая падзяка!

Трэнінгі па медыяцыі прымусілі мяне перагледзець свае стасункі і падкарэкціраваць адносіны з некаторымі людзьмі. Я стала часцей выкарыстоўваць у сваёй працы методыку актыўнага слухання, навучылася рэалістычна ацэньваць пазіцыі і інтарэсы людзей, распазнаваць маніпуляцыі і часткова супрацьстаяць ім. Сёння я нашмат больш разумею прыроду канфліктаў і часам магу іх прадухіліць, пераадолець. Я больш упэўнена адчуваю сябе на перамовах, бо разумею, як правільна весці размову і быць пераканаўчай.

Падчас навучання ў мяне было вялікае жаданне прадоўжыць адукацыю ў гэтым накірунку. Магчыма, знайду час і здолею гэтым заняцца».

Аляксандр Буракоў: «Нехта атрымае прэмію з рук кіраўніка дзяржавы за працу, а нехта — штраф»

У актыўны пішучы склад рэдакцый і кіраўніцтва медыя выходзяць 25—30-гадовыя. Гэта людзі іншай фармацыі, іншых каштоўнасных арыенціраў, чым тыя асобы, якія стваралі незалежныя медыя найноўшай Беларусі. Журналіст Аляксандр Буракоў разважае пра канфлікт пакаленняў і чаму прайгралі тыя, хто змагаўся за свабоду слова ў 1990-я гады.

Вольга ХВОІН, www.baj.by

— Перыяд незалежнасці Беларусі амаль такі ж доўгі, як і перыяд аўтарытарызму. У краіне ёсць некалькі фармацый людзей: тыя, хто ведаюць Беларусь савецкую, Беларусь без Лукашэнкі і Беларусь з Лукашэнкам. І ўсе яны вельмі розныя.

Калі разважаць пра журналістаў, то важна памятаць пра людзей, якія ў сярэдзіне 1990-х асэнсавана і прынцыпова сышлі з дзяржаўных медыя і пачалі ствараць нешта новае. Тады перад імі паўстаў маральны выбар: ці ты застаешся ў сістэме і за гэта атрымліваеш бонусы, альбо сыходзіш у лагер дэмакратаў, і твая будучыня непрадказальная.

Што значыць праца ў дзяржаўных СМІ тады і цяпер? Гэта мінімум напружвання, сацыяльны пакет, розныя законныя адпачынкі і прэміі, магчымасць атрымаць жытло. І многія занялі пазіцыю «навошта выпендрывацца», калі ёсць няпыльная праца і заробак, сацыяльныя гарантыі, у тым ліку магчымасць у цяпле даседзець да пенсіі (у адрозненне ад фрылансераў). Прагіб пад уладу звычайна выгодная рэч.

Але былі прынцыповыя людзі, якія праз маральныя чыннікі сышлі ў недзяржаўны сектар. І лёс іх склаўся па-рознаму. Нехта стаў паспяховым у творчым і камерцыйным сэнсе, а нехта наадварот. Сёння пра іх забыліся.

Пасля дыскусіі на канферэнцыі БАЖ, прысвечанай перспектывам фрыланс-журналістыкі ў Беларусі, стала відавочным, што замежным гасцям трэба дадаткова тлумачыць некаторыя беларускія рэаліі. Прыкладам, у іх сістэме каардынатаў ёсць разуменне, што медыя бываюць недзяржаўныя і дзяржаўныя, а вось журналісты ў іх уяўленні бываюць толькі дэмакратычныя і — дэмакратычныя. Бо нельга ўявіць сабе ў развітых краінах сітуацыю, калі журналіста нейкага СМІ могуць аб’явіць

«неблаганадзейным» і персанальна цкаваць.

Свой досвед яны пераносяць на нашу рэчаіснасць, не разумеючы ўсёй драмы.

Вядома, людзі, што засталіся ў дзяржаўных медыя, пільна сочаць за тым, як склаўся лёс іх калегаў з іншага лагеру і ўсё выдатна разумеюць. І што бачаць: абвостраанае сумленне прыводзіць да пераследу міліцыяй, вобшукаў КДБ, патрабаванняў падатковых дэкларацыяў за 10 гадоў, штрафаў. І «біць» няма чым. Толькі разуменнем сваёй профпрыдатнасці ды маральнасцю. Сумленныя людзі сярэдзіны 1990-х сёння выглядаюць «лузерамі» ва ўяўленні іх беспрынцыпных аднагодкаў.

Гэта я і хацеў патлумачыць замежнікам, якія супрацоўнічаюць з Беларуссю. Цяпер востра стаіць тэма пераследу фрылансераў. Найперш гэта тычыцца тых, хто супрацоўнічае з «Белсатам». Але хто прыходзіць працаваць на гэты канал? Калі казаць шчыра пра рэпарцёраў, то абсалютная большасць з іх — людзі, якія прыйшлі ў прафесію з грамадскага актывізму пасля кароткіх курсаў. Гэта моладзь, якую навучылі выключна польскай сістэме падачы тэлевізійных навінаў без аніякіх альтэрнатыў.

Але хачу нагадаць, што ў нас была «Беларуская маладзёжная», было ранейшае беларускае тэлебачанне з вартымі праграмамі. Там працавалі прафесіяналы, імёны якіх кулуарна гучаць ў Мінску цяпер. І куды яны падзеліся, чаму іх досвед не выкарыстоўваецца? А між іншым менавіта яны некалі рабілі той самы маральны выбар. Маладыя фрылансеры глядзяць на свет больш цынічна, ім проста напляваць на тое, што было 20 год таму.

— Жыццё журналіста, грамадскага дзеяча ў Мінску і ў рэгіёнах адрозніваецца. Як гэта, быць навідавоку?

— Калі я кажу, што на нас паказваюць пальцам, то найперш маю на ўвазе рэгіёны. Бо ў Мінску больш магчымасцяў, ёсць умовы для руху. Возьмем да прыкладу, на жаль, ужо нябожчыка, былога аператара магілёўскага абласнога тэлебачання Вадзіма Аршынскага, з якім я калісці працаваў для «Белсата». У пачатку 2000-х у нейкім сюжэце ён так зняў Лукашэнку падчас візіту ў калгас, што над галавой лідара нацыі апынуліся нейкія намаляваныя на сцяне рожкі аленя. Натуральна, гэтыя кадры нікуды не пайшлі, але Вадзім Аршынскі, чалавек, з якога фактычна пачыналася тэлебачанне ў Магілёве, у момант стаў беспрацоўным. І куды ісці працаваць аператару ў Магілёве ў такім выпадку? Гэта было беспрацоўе на доўгія гады.

— Тым часам Лукашэнка раздае прэміі журналістам. Гэта сведчыць, што выбар і сёння ёсць, ёсць розныя крытэры для ацэнкі ўласнага поспеху і атрымання гарантый. І ў вачах свайго кола той чалавек будзе паспяховым.

— Вось акурат гэта і трэба прагаворваць замежнікам, якія прыязджаюць сюды і хочуць дапамагаць ці весці нейкую дзейнасць, як цяпер модна, «у партнёрстве з уладамі альбо дзяржСМІ».

Людзі, якія гатовыя ісці ў поле, часам па калена ў брудзе, каб рабіць рэальна праблемныя сюжэты, гэтай сістэме не патрэбныя. Журналісты, якія асвятлялі сітуацыю з заводам беленай цэлюлозы ў Светлагорску, атрымалі штрафы. Дзяржаўныя журналісты туды не едуць і не здымаюць, хаця гэта сапраўдная праблема. Гэта выразны прыклад рознай сістэмы каардынат. Хтосьці ў выніку атрымлівае штраф, а хтосьці — прэмію з рук кіраўніка дзяржавы.

— А чаго ты чакаеш ад міжнароднай супольнасці?

— Сённяшнія рэаліі, на жаль, нівелююць тыя ахвяры, якія былі прынесеныя старэйшым пакаленнем нашай супольнасці на алтар дэмакратыі. Прайшло столькі год, рэжым не зрынуўся, і лёсы многіх людзей, якія абралі гэты шлях, не склаліся. А тыя замежныя персаналіі, якія ў 1990-я гады супрацоўнічалі з Беларуссю і заклікалі прынцыпова адстойваць дэмакратычныя каштоўнасці, ужо самі сыйшлі

на пенсію так і не дачакаўшыся дэмакратызацыі.

І цяпер новае пакаленне еўрапейцаў шукае новыя метады працы. Яны прапануюць: «Давайце будзем супрацоўнічаць з уладамі. Чым вам дапамагчы? А давайце мы зробім нешта супольнае з журналістамі дзяржаўных медыя». Калі паглядзець на прапановы грантавай падтрымкі, то часта прапісана ва ўмовах, каб была дзяржаўная рэгістрацыя і хоць нейкая супраца з дзяржаўным органам. Рэальная гісторыя: БРСМ, як НДА, атрымлівае падтрымку, і гэтыя сродкі курсіруюць унутры дзяржаўнай сістэмы.

І ў мяне пытанне: ці не ёсць такі падыход здрадай да тых людзей, якія 20 год таму рабілі маральны выбар?

І сёння я не магу сказаць, што прадстаўнікі нашых шэрагаў глядзяць у будучыню з аптымізмам. Павялічваецца стомленасць. Калі чалавек не бачыць вынікаў, а яму ўжо не 20, а 35–40 год — паўстаюць пытанні, дзе ты і чаго дамогся?

Мы мяняемся, і баюся, не да лепшага. У Магілёве мы ладзілі дэбаты паміж палітыкамі і журналістамі. І стаў відавочным канфлікт пакаленняў. Старэйшае ставіцца да прафесіі і да ўсёй сваёй дзейнасці як да паклікання. А маладзейшыя ўспрымаюць журналістыку як бізнес: калі ёсць добрыя грошы, то і рэпрэсіі можна трываць, а калі грошай няма, то эфемерныя каштоўнасці падаюцца дурнотай. І старэйшае пакаленне, атрымліваецца, прайграла ўсім. І рэжыму, бо той нікуды не знік, і маладзейшым, якія падыходзяць да справы з халодным камерцыйным разлікам.

ШТРАФ за распространение запрещенной информации в СМИ составит до 200 базовых

Штраф за распространение запрещенной информации на интернет-ресурсах для юридических лиц в Беларуси составит до 100 БВ. Это предусмотрено законом о внесении изменений и дополнений в КоАП и ПИКоАП.

Закон устанавливает административную ответственность для владельцев интернет-ресурсов, незарегистрированных как сетевое издание. Распространение запрещенной информации для них грозит штрафом до 20 БВ (1 БВ в настоящее время Br24,5), для юридических лиц — до 100 базовых. СМИ за такое же нарушение придется заплатить штраф в 200 базовых величин.

Кроме того, закон устанавливает административную ответственность для юридических лиц за нарушение порядка проведения массовых мероприятий и за публичные призывы к их организации или проведению — от 20 до 100 базовых величин. За повторное в течение года нарушение юрлицам придется заплатить от 20 до 200 БВ.

В обновленном законе о СМИ расширен перечень видов информации, распространение которой запрещено. К такой дополнительно отнесена информация, побуждающая к самоубийству, ненадлежащая реклама. Речь также идет об информации о способах изготовления взрывных устройств и взрывчатых веществ. Под защитой персональные данные несовершеннолетних, которые пострадали в результате противоправных действий: фамилия, имя, отчество, дата рождения, место жительства и учебы, фото- и видеоизображение ребенка, его родителей.

Нормы, касающиеся ответственности за распространение запрещенной информации, вступают в силу с 1 декабря.

Новы тэрмін падачы працаў на ADAMI MEDIA PRIZE — 1 кастрычніка

У ліпені прайшоў тэрмін для падачы конкурсных працаў на прэмію ADAMI 2018. Гэта тычылася матэрыялаў, паказаных у эфіры ці апублікаваных у перыяд з 10 кастрычніка 2016 па 31 снежня 2017 года.

Для тых відэаматэрыялаў і вэб-старонак, якія апублікаваныя пасля 1 студзеня 2018 года, конкурс працягваецца.

Прэмія ADAMI прысуджаецца за лепшыя тэлевізійныя праграмы і фільмы, а таксама анлайн-праекты, якія датычацца тэм міграцыі, інтэграцыі, этнічнай, рэлігійнай і культурнай разнастайнасці.

Прэмія ADAMI Медыя Прыз прысуджаецца ў шасці катэгорыях.

1. ADAMI Медыя Прыз у галіне культурна-забаўляльных праграм і фільмаў (гульнявыя фарматы)
2. ADAMI Медыя Прыз у галіне інфармацыйных праграм і фільмаў (негульнявыя фарматы)
3. ADAMI Медыя Прыз за навінавыя праграмы і негульнявыя кароткаметражныя фільмы
4. Малады ADAMI
5. ADAMI Анлайн Прыз за вэб-старонку
6. ADAMI Анлайн Прыз за анлайн-відэа

Пераможцы ў кожнай з катэгорыяў узнагароджваюцца грашовымі прызамі ў памеры 2000 еўра. Акрамя асноўных прызоў кожнаму ўдзельніку конкурса ADAMI Медыя Прыз 2018 з журналісцкім досведам, які валодае на працоўным узроўні расійскай, нямецкай ці французскай мовай, даецца магчымасць падаць заяўку на стыпендыю ADAMI для праходжання стажыроўкі на каналах Deutsche Welle (Берлін, Германія), MDR (Лейпцыг, Германія) або ARTE (Страсбург, Францыя).

Падрабязней на https://www.adamimediaprize.eu/-2018.

Праграма «Рэпарцёры ў полі» прапануе падтрымку да 8000 еўра

Да 16 верасня прымаюцца заяўкі ад міжнародных каманд дасведчаных журналістаў з усіх куткоў Еўропы, якія жадаюць глыбей асвятляць тую ці іншую тэму.

Кантакты, праграма ды ўмовы ўдзелу глядзіце на https://n-ost.org/77-reporters-in-the-field

